HELSINGIN YLIOPISTO
HELSINGFORS UNIVERSITET
UNIVERSITY OF HELSINKI

GREEN CARE -TOIMINTAMALLIN TOTEUTTAMISMAHDOLLISUUDET VARHAISKASVATUKSESSA

Helsingin yliopisto
Käyttäytymistieteellinen tiedekunta
Opettajankoulutuslaitos
Lastentarhanopettajakoulutus
Kandidaatin tutkielma
Kasvatustiede
Maaliskuu 2012
Erja Nylund-Kahva

Ohjaaja: Jari-Matti Vuorio

HELSINGIN YLIOPISTO

Tiedekunta - Fakultet - Faculty	Laitos - Institution - Department
Käyttäytymistieteellinen	Opettajankoulutuslaitos

Tekijä - Författare - Author
Erja Nylund-Kahva

Työn nimi - Arbetets titel
Green Care -toimintamallin toteuttamismahdollisuudet varhaiskasvatuksessa

Title

Oppiaine - Läroämne - Subject
Kasvatustiede

Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor	Aika - Datum - Month and year	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages
Kandidaatin tutkielma / Jari-Matti Vuorio	03/2012	58 s. + 5 liites.

Tiivistelmä - Referat - Abstract

Tavoitteet. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää Green Care -toimintamallin soveltamismahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa. Aiempaa tietoa tästä aiheesta on hyvin vähän, sillä tämä on melko uusi ilmiö niin Suomessa kuin muissakin Euroopan maissa. Green Care -toimintamalli on kuitenkin lähellä luonto- ja ympäristökasvatusta ja näihin liittyvät aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet selkeästi, miten luonnon hyödyntäminen lasten varhaiskasvatuksessa vaikuttaa myönteisesti lasten kehitykseen ja oppimiseen.

Menetelmät. Tutkimusmenetelmä oli kvalitatiivinen. Tutkimuskohteena oli kolme varhaiskasvatusyksikköä eri puolelta Suomea. Kahden varhaiskasvatusyksikön kasvattajia haastateltiin kasvotusten ja tutkimuksen kolmannen tutkimuskohteen haastattelu suoritettiin sähköpostitse. Litteroiduista haastattelutuloksista tehtiin sisällönanalyysi.

Tulokset ja johtopäätökset. Green Care -toimintamalli on Suomessa vasta alkuvaiheissa ja tämän mallin mukaan toimivia varhaiskasvatusyksiköitä on vain muutama, mahdollisesti ainoastaan yksi tutkimuksessa mukana ollut kohde. Luontokasvatuksen suosio varhaiskasvatuksessa on tällä hetkellä nousussa, joten Green Care -toimintamallista on mahdollista soveltaen ottaa joitakin ajatuksia täydentämään varhaiskasvatuksen ympäristökasvatusta. Luonnon ja lähiympäristön hyödyntäminen vaikuttaa myönteisesti lasten hyvinvointiin ja oppimiseen. Läheinen luontosuhde ohjaa heitä toimimaan kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisesti.

Avainsanat - Nyckelord
Green Care, varhaiskasvatus, luontokasvatus

Keywords

Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

UNIVERSITY OF HELSINKI

Tiedekunta - Fakultet - Faculty Behavioural Sciences	Laitos - Institution - Department Teacher Education	
Tekijä - Författare - Author Erja Nylund-Kahva		
Työn nimi - Arbetets titel The Possibilities of Green Care Model in Early Childhood Education		
Title		
Oppiaine - Läroämne - Subject Education		
Työn laji/ Ohjaaja - Arbetets art/Handledare - Level/Instructor Bachelors's Thesis / Jari-Matti Vuorio	Aika - Datum - Month and year March 2012	Sivumäärä - Sidoantal - Number of pages 58 pp. + 5 appendices

Tiivistelmä - Referat - Abstract

Goals: The goal of this project was to find out the possibilities to apply the methods of Green Care model in early childhood education. There is only little scientific knowledge of this subject as it is quite a new phenomenon both in Finland and in other European countries. Nevertheless, the ideas of Green Care are close to nature and environmental education and the previous results of the scientific enquiries have shown clearly that the invocation of nature in early childhood education has a positive effect to children's development and learning.

Methods: The research method was qualitative. As research subjects there were three kindergartens in different areas of Finland. The interviews took place face to face in two kindergartens and one interview was made by electronic mail. The interviews were transcribed and the contents were analysed.

Results and conclusions: The idea of Green Care is in early stages in Finland and there are only few, maybe just one, kindergartens using its methods. The popularity of nature education in early childhood education is growing all the time so it is possible to apply some ideas of Green Care method to complete the environmental education. The invocation of nature and immediate surroundings of the kindergartens seem to have an important influence in children's development and in their actions according to the aims of sustainable development.

Keywords
Green Care, Early Childhood Education, Nature Education

Säilytyspaikka - Förvaringsställe - Where deposited

Muita tietoja - Övriga uppgifter - Additional information

Sisällys

1 JOHDANTO ... 1

2 GREEN CARE -TOIMINTAMALLI ... 2

2.1 Green Care -toimintamallin tunnusmerkkejä ... 2

2.2 Green Care -toimintamalli Suomessa ... 6

3 LUONTOYMPÄRISTÖN MERKITYS VARHAISKASVATUKSESSA ... 9

3.1 Luontokasvatuksen historiallista taustaa ... 9

3.2 Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö ... 10

3.3 Ympäristökasvatus osana lapsen hyvinvointia ... 14

3.3.1 Ympäristökasvatuksen teoriasuuntauksia ... 14

3.3.2 Kestävä kehitys ... 19

3.3.3 Lähiympäristön merkitys lasten arjessa ... 21

3.3.4 Aikuisen rooli ... 25

3.3.5 Luonnon hyvinvointivaikutuksia lapsille ... 26

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET ... 28

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS ... 29

5.1 Tutkimusstrategia ... 29

5.2 Aineiston keruu ... 29

5.3 Tutkimuskohteet ... 30

5.4 Tutkimuksen kulku ... 32

5.5 Aineiston analyysimenetelmät ... 33

6 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN TULKINTAA ... 35

6.1 Tutkimuskohteiden toiminnan taustoja ... 35

6.2 Toiminnan kuvailemista ... 36

6.3 Kasvattajien havaintoja ja kokemuksia ... 39

6.4 Toiminnan taustatuet ... 40

6.5 Vanhempien rooli ... 41

6.6 Lupamenetelmät ... 42

6.7 Green Care -toimintamallin mahdollisuudet ... 42

6.8 Toteuttamismahdollisuudet muissa yksiköissä ... 43

6.9 Tulevaisuudennäkymät ... 44

6.10 Yhteenveto 45
7 LUOTETTAVUUS 48
8 POHDINTAA 51
LÄHTEET 55
LIITTEET 59
Liite 1 Haastattelukysymykset 59
Liite 2 Sähköpostikirjeenvaihtoa lammaspäiväkodin kanssa 60
Liite 3 Litterointinäyte 63

KUVIOT

Kuvio 1 Yleiskuva Green Care sektoreista…….5

Kuvio 2 Suomalainen Green Care -toiminta palvelutyypeiltään ryhmiteltynä…...6

Kuvio 3 Jerosen ja Kaikkosen talomalli ……...13

Kuvio 4 Palmerin puumalli ……15

1 JOHDANTO

Luonto ja eläimet tarjoavat voimakkaita kokemuksia ja elämyksiä kaikenikäisille. Lapset liikkuvat luonnossa mielellään ja puuhailevat eläinten kanssa, kun heille annetaan siihen mahdollisuus. Luonto tarjoaa myös erinomaisen oppimisympäristön. Olen itse viettänyt lapsuudessani ja nuoruusvuosinani paljon aikaa metsässä ja luonnossa mm. partioharrastukseni myötä. Luonnosta saamani hyvät kokemukset vaikuttavat elämääni jollakin tavalla edelleen. Luonto tarjoaa minulle itselleni parhaan ympäristön niin aktiiviseen liikkumiseen kuin täydelliseen rentoutumiseenkin.

Olen huolestuneena seurannut, miten kauas luonnosta monet lapset ovat nykypäivänä joutuneet heidän viettäessään valtaosan ajastaan sisätiloissa. Päiväkotien ulkoilutuokiotkin saatetaan jättää melko helposti väliin vedoten huonoon säähän, henkilökuntapulaan tai muihin syihin.

Seuraan aktiivisesti luonto- ja ympäristökasvatukseen liittyviä uutisia ja tapahtumia. Viimeisen vuoden aikana olen törmännyt useaan otteeseen termiin Green Care, jota käytetään Suomessa pääasiassa vanhusten, mielenterveyspotilaiden sekä vammaisten henkilöiden kuntoutuksessa ja terapiassa. Tässä tutkimuksessa pyrin kartoittamaan tämän toimintamallin soveltuvuutta varhaiskasvatukseen ja sen tavoitteisiin, sekä miten Green Care -toimintamalli voisi toimia varhaiskasvatuksessa lasten hyvinvointia edistävänä toimintana. Tarkastelen myös sitä, miten luonnossa tapahtuva varhaiskasvatustoiminta vaikuttaa lasten ympäristötietoisuuteen sekä heidän yleiseen hyvinvointiinsa. Varhaiskasvatukseen liittyen pohdin Green Care -toimintamallin toimivuutta lasten hyvinvointia edistävänä toimintana nimenomaan ennaltaehkäisevänä, ei niinkään hoitavana tai terapeuttisena toimintana.

Green Care -toimintamalliin olennaisena osana kuuluu toimiminen lähiympäristössä ja luonnossa, joten ympäristökasvatukseen liittyvät seikat nousevat luonnollisesti voimakkaasti esiin.

2 GREEN CARE -TOIMINTAMALLI

Määrittelen ensin mitä tarkoitetaan Green Care -toimintamallilla ja sen jälkeen tarkennan määritelmää esittelemällä millaista tämä toiminta on Suomessa tällä hetkellä.

2.1 Green Care -toimintamallin tunnusmerkkejä

Green Care on käsite, joka pitää sisällään laajan kirjon terveyttä edistäviä toimenpiteitä, joilla pyritään vaikuttamaan yksilön käyttäytymiseen tai terveydentilaan. Tavoitteena on ylläpitää tai edistää ja tukea yksilön fyysistä ja psyykkistä hyvinvointia sekä edistää kasvatuksellista ja opetuksellista hyvinvointia. (Haubenhofer, Elings, Hassink & Hine 2010, 106.)

Haubenhofer ym. (2010, 106) määrittelevät viisi eri kohtaa, jotka määrittelevät tarkemmin mitä on Green Care -toimintamalli:

1. Green Care -toimintaan kuuluu oleellisena osana luonto, mutta kaikki luontoon liittyvä toiminta ei ole automaattisesti Green Care -toimintaa. Green Care -toimenpiteet liittyvät erityisesti terveyden ylläpitoon ja edistämiseen sekä hoitojärjestelyihin. Vaikka Green Care -menetelmät vaihtelevat hyvin paljon eri maissa ja eri toimipaikoissa, yhteistä kaikelle toiminnalle on luonnon elementtien hyödyntäminen.

2. Green Care ei nimestään (”Vihreä Hoiva”) huolimatta tarkoita vain hoitamista vaan se tarkoittaa myös terveyden edistämistä ja sosiaalista kuntouttamista.

3. Green Care toimii yleensä luonnonmukaisessa ympäristössä, mutta sen ei välttämättä aina tarvitse tapahtua luonnossa, vaan toimintaa voidaan yhtä hyvin järjestää sairaaloissa, hoitolaitoksissa tai vankiloissa.

4. Green Care liittyy kaikkiin luonnon elollisiin ja elottomiin elementteihin, mutta näiden elementtien ei periaatteessa tarvitse olla luonnossa vaan ne

voidaan tuoda sisään rakennuksiin. Esimerkiksi kasveja ja eläimiä voidaan pitää sisätiloissa.

5. Green Care ei ole aina sopiva tapa toimia, sillä se asettaa vaatimuksia asiakkaalle. Jotta toiminta olisi tuloksellista, asiakkaan tulee olla kiinnostunut niistä luonnon elementeistä, joiden kanssa hän on kontaktissa. Hän ei saa pelätä luonnon elementtejä ja/tai eläimiä eikä olla niille allerginen. Hänellä tulee olla positiivinen suhde luontoon.

Yhteenvetona Haubenhofer ym. (2010, 107) toteavat, että Green Care yhdistää perinteisen terveydenhuollon sekä muut perinteiset hoitomuodot ja maatalouden, puutarhanhoidon, maiseman- ja luonnonsuojelun, eläinten hoitamisen sekä karjanhoidon. Kuvio 1 havainnollistaa, miten luontokokemuksia voidaan käyttää joko ennaltaehkäisevästi (luonnon katseleminen, vihreä liikunta eli liikunta luonnossa, vuorovaikutus eläinten kanssa) tai terapeuttisena hoitokeinona (luonto-, puutarha- tai eläinavusteiset terapiat).

Green Care toteutuu eri maissa hieman eri tavalla ja niissä painotetaan eri seikkoja. Isossa-Britanniassa keskeisellä sijalla on puutarhanhoito kun taas Suomessa, Norjassa ja osittain Saksassa ja Itävallassa suositaan eläimiin liittyvää toimintaa. Alankomaissa ja Belgiassa maanviljelyyn osallistuminen on tärkein osa Green Care -toimintaa. Belgiassa ja Alankomaissa toimintaa on kehitelty pisimpään ja sitä on näissä maissa eniten verrattuna muihin Euroopan maihin. Alankomaissa on tällä hetkellä noin tuhat Green Care -maatilaa ja Belgiassa, Norjassa, Italiassa ja Itävallassa muutamia satoja sekä Isossa-Britanniassa tällaisia tiloja on noin 80. Sloveniassa, Ruotsissa ja Suomessa ilmiö on alkanut vähitellen kehittyä. Kaikissa maissa kiinnostus Green Care -toimintamalliin on nousemassa. (Haubenhofer ym. 2010, 106.)

Green Care -toimintamallin vaikutuksista on tehty vasta vähän tieteellistä tutkimusta. Wageningenin yliopistossa Alankomaissa on tehty aiheeseen liittyvää tutkimustyötä, mutta julkaistuja tutkimustuloksia ei ole vielä saatavilla (Haubenhofer ym. 2010, 108). Olisi tärkeää saada tutkimustietoa

Green Care - toiminnan vaikutuksista, jotta voitaisiin edistää toiminnan uskottavuutta ja hyväksyttävyyttä sosiaali- terveys- ja kasvatuspalvelujen kentällä ja tuettaisiin palvelujen tuotteistamista (Soini, Ilmarinen, Yli-Viikari & Kirveennummi 2011, 328–329).

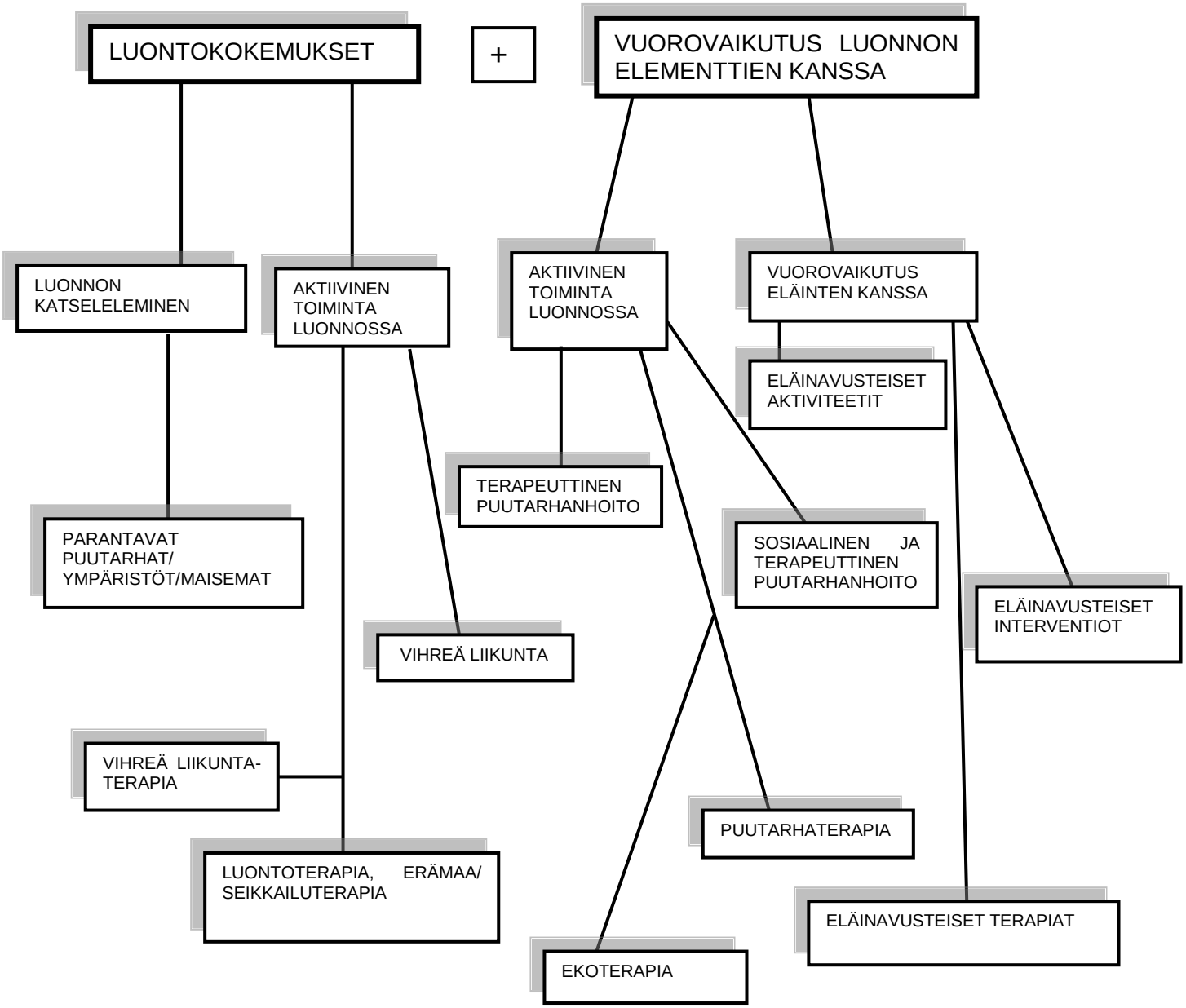

Kuvio 1. Yleiskuva Green Care -sektoreista Haubenhoferin ym. (2010, 107) mukaan.

2.2 Green Care -toimintamalli Suomessa

Green Care -toimintamallilla tarkoitetaan luontoon ja maaseutuympäristöön tukeutuvaa toimintaa, jonka tarkoituksena on edistää ihmisten hyvinvointia ja elämänlaatua. Suomessa näitä palveluita ovat vanhus-, vammais-, mielenterveys- ja päihdepalvelut, lastensuojelu ja kasvatuspalvelut (päiväkodit ja koululaisten loma- ja leirikoulutoiminta). (Yli-Viikari, Lilja, Heikkilä, Kirveennummi, Kivinen, Partanen, Rantamäki-Lahtinen & Soini 2009, 36–41.) Green Care -käsite esiteltiin Suomessa ensimmäisen kerran vuonna 2008. Toiminta on saanut runsaasti myönteistä huomiota eri tiedotusvälineissä ja kiinnostus siihen kasvaa koko ajan. (Soini ym. 2011, 320.)

Green Care -toiminta Suomessa on ryhmitelty palvelutyyppien mukaan eli onko toiminnan pääpaino terapia, kasvatus ja opetus, sosiaalipalvelut tai virkistys (Soini 2009).

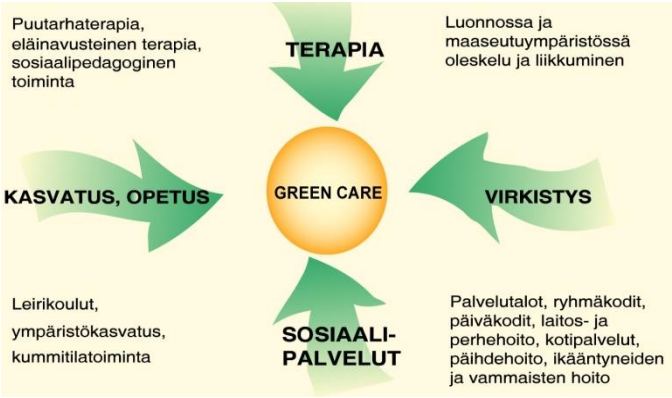

Kuvio 2. Suomalainen Green Care -toiminta palvelutyypeiltään ryhmiteltynä (Soini 2009)

Green Care -käsitteelle ei ole löytynyt sopivaa suomenkielistä termiä. Ruotsissa tätä toimintaa kutsutaan nimellä ”Grön omsorg” ja Norjassa ”IPT – Inn på tunet”. Olisi ollut toivottavaa, että Suomessakin olisi otettu käyttöön oma, suomalainen nimi, mutta nyt vaikuttaa siltä, että englanninkielinen käsite on jo juurtunut suomalaiseen käytäntöön (I. Roos, henkilökohtainen tiedonanto 10.11.2011). Kun internetistä etsii tietoa suomalaisilta sivuilta

hakusanalla Green Care, eksyy helposti puutarhan lannoitustuotteita myyvän suomalaisyrityksen sivuille.

Luonnon hyvinvointivaikutukset on tunnettu pitkään niin Suomessa kuin monissa muissakin Euroopan maissa. Aiemmin luontoa käytettiin osana hyvinvoinnin tukemista: esimerkiksi parantolat, lastenkodit, vanhainkodit ja mielisairaalat sijoitettiin usein luonnonkauniille paikoille ja puutarhanhoito sekä maataloustyöt olivat osa laitosten arkea. Hyvinvointivaltioiden kehittyessä näitä luonnossa tapahtuneita terapiatoimintoja siirrettiin laitoksissa tapahtuneisiin terapiatoimintoihin. Psyykeläkkeiden kehittyminen on vähentänyt kiinnostusta työterapioihin kuten esimerkiksi puutarhaterapiaan. Viime vuosina on kuitenkin tapahtunut muutos: luonnon hyödyntäminen sosiaali-, terveys- ja hoivapalveluissa on otettu uudestaan käyttöön. (Soini ym. 2011, 320; Yli-Viikari ym. 2009, 22.)

Keskeisin seikka Green Care -toimintamallissa ovat luontoon perustuvat luontoavusteiset menetelmät, joilla on selkeä tavoite ihmisen hyvinvoinnin edistämisessä. Tällaisia vakiintuneita menetelmiä ovat mm. ratsastusterapia, puutarhaterapia, terapeuttinen puutarhanhoito ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Suomessa etenkin ratsastusterapia on melko yleisesti käytössä ja se on myös Kelan tukemaa toimintaa. (Soini ym. 2011, 321–322.)

Soinin ym. (2011, 324–325) mukaan Green Care -toiminnan erottaa muista luontoon liittyvistä tai luontoa hyödyntävistä palveluista seuraavat kolme seikkaa: tärkein elementti on tietenkin luonto, toisena mainitaan kokemuksellisuus ja kolmantena yhteisö, joka mahdollistaa yksilölle osallisuuden tunnun joko toisiin ihmisiin tai johonkin paikkaan. Green Care -toiminnan tulee olla vastuullista, tavoitteellista ja ammatillista (Soini 2011, 324–325).

Etsiessäni ajankohtaista tietoa tästä aiheesta internetistä, hämmästelin sitä, että Green Care -toimintatapaa käsiteltiin monilla eri sivuilla. Löysin tietoa mm. näiltä sivuilta: Työtehoseura (TTS), Suomen itsenäisyyden juhlarahasto (Sitra), Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Maa- ja

elintarviketalouden tutkimuskeskus (MTT), Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä (YTR), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) ja Maa- ja kotitalousnaiset. On yllättävää, että tätä toimintaa käsitellään ja tutkitaan useassa eri paikassa. Asioiden selkiinnyttämiseksi olisi toivottavaa, että tulevaisuudessa selkeää tietoa olisi mahdollisuus saada keskitetysti yhdestä paikasta.

Toiminnan laajuudesta Suomessa löytyy ristiriitaista tietoa. Yritysten lukumääräksi Sitra (2012) ilmoittaa tällä hetkellä olevan noin sata, kun vastaavasti vuonna 2004 tällaisia yrityksiä olisi Yli-Viikarin ym. (2009, 30) mukaan ollut yli 3000. Tosin tähän jälkimmäiseen lukuun sisältyvät kaikki maaseudulla toimivat hoivayritykset. Käsitteen määrittelyn epätarkkuus, eli se, lasketaanko toimintaan vain maaseudulla tapahtuvat toiminnat vai kaikki luontopainotteiset hyvinvointipalvelut on varmasti syynä siihen, että tarkkoja lukuja ei tällä hetkellä ole saatavilla. Missään ei myöskään määritellä sitä, mitä kriteerejä varhaiskasvatusyksiköiden tulisi täyttää, jotta niitä voisi kutsua Green Care -päiväkodeiksi/kerhoiksi.

Toiminnan keskittämistä helpottamaan perustettiin kesäkuussa 2010 Green Care Finland -niminen rekisteröity yhdistys, jonka tavoitteena on kerätä yhteen Green Care -toiminnasta kiinnostuneet yrittäjät ja yksityiset henkilöt, kehittää Green Care -palvelutuotteita, markkinointia ja koulutusta sekä koordinoida toimintaa koskevaa tiedonvälitystä ja toimijoiden verkostoitumista. Tämän virtuaalisen verkkoyhteisön tärkeimpiä tehtäviä ovat alan vuoropuhelun lisääminen sekä tiedon jakaminen. Yhdistyksen jäsenmaksu vuonna 2012 on henkilöjäsenillä 20–40 euroa ja yritysjäsenillä 30–70 euroa eri porrastusperusteiden mukaan kuten pää- ja sivutoimisuuden sekä muiden jäsenyyksien perusteella. (J. Rutanen, henkilökohtainen tiedonanto 10.3.2012; Green Care Finland 2011.)

3 LUONTOYMPÄRISTÖN MERKITYS VARHAISKASVATUKSESSA

Tässä luvussa esittelen hieman historiallista taustaa luontokasvatukseen. Lisäksi pohdin varhaiskasvatuksen toimintaympäristöä ja lopuksi esitän tietoa siitä, mitä yhteyksiä on todettu luonnon ja lasten hyvinvoinnin välillä.

3.1 Luontokasvatuksen historiallista taustaa

Luonto kasvatusympäristönä on vanha ajatus. Jo 1700-luvulla lapsikeskeisen pedagogiikan isä Jean Jacques Rousseau korosti sitä, että paras kasvatusympäristö on luonnollinen ympäristö maaseudulla. Hänen mielestään luonto on aina oikeassa ja antaa näin rajat ja päämäärät kasvatustyölle. (Hytönen 2007, 28.)

Suomalaiseen lastentarhatoimintaan voimakkaasti vaikuttanut Fröbel näki lastentarhojen yhdeksi tarkoitukseksi ”tutustuttaa lapset luontoon ja ihmisten maailmaan”. Fröbelin mielestä oli tärkeää hoitaa lastentarhoissa kasveja ja huolehtia niistä. Hän myös mainitsi puutarhanhoidon yhtenä osana ehjää kasvatuskokonaisuutta. (Aho 1987, 75.) Jo nimitys ”Kindergarten” sisältää vertauksen luontoon ja kasveihin (Salminen & Salminen 1986, 36). Jokaisessa lastentarhassa piti olla puutarha, jossa lapset saivat työskennellä, tehdä havaintoja, rakentaa ja kaivaa. Kaikki tämä toiminta tehosti lasten kykyä vastaanottaa luonnon vaikutelmia. (Salminen & Salminen 1986, 48.)

W. Langen kirjassa ”Die Pedagogik des Kindergartens” vuodelta 1874 on piirroskuva fröbeliläisestä puutarhasta, jossa jokaiselle lapselle oli varattu pieni puutarhatilkku, jota lapset päivittäin hoitivat. Tällaisia puutarhoja on ollut myös Helsingin ensimmäisessä lastentarhassa Ebeneserissä. Lapsille välitettiin luontotiedon lisäksi myös sosiaalisen kasvun, vastuuntunnon ja vuorovaikutuksen kykyjä, taitoa ja asenteita sekä kauneuden tajua. Uskottiin,

että jos lapsi itse istuttaa ja hoitaa kasveja, hän ei halua tuhota niitä. (Meretniemi 2005.)

Myös Maria Montessori kiinnitti huomiota luonnon virkistävään vaikutukseen lapsille ja hänkin toi esiin puutarhan hoitamisen hyödyt kasvatuksessa (Crain 2001, 22). Samoin Maria Montessori painotti luonnon materiaalien käyttöä luokkahuoneissa ja korosti niiden merkitystä lasten kehitykseen. Hänen omien sanojensa mukaan ”me emme voi kasvattaa havainnoitsijoita sanomalla lapsille: havainnoi, vaan antamalla heille oikeus ja keinoja havaintojen tekemiseen ja nämä keinot toteutuvat parhaiten eri aisteja käyttämällä.” (Sharon 2009, 35.)

3.2 Varhaiskasvatuksen toimintaympäristö

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Vasu) ja esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet (EOPS) ohjaavat valtakunnallisesti varhaiskasvatuksen toteuttamista. Olen etsinyt näistä teksteistä toimintaympäristöä määritteleviä seikkoja Green Care -toimintamallia ajatellen.

Vasun mukaan oppimiseen innostava monipuolinen ja joustava ympäristö herättää lapsissa mielenkiintoa, kokeilunhalua ja uteliaisuutta ja kannustaa lasta toimimaan ja ilmaisemaan itseään. Ympäristö tuo myös lasten ja kasvattajien yhteiseen toimintaan erilaisia tiedollisia, taidollisia ja kokemuksellisia aineksia. Hyvin rakennettu ympäristö on viihtyisä sekä kannustaa lasta leikkimään, tutkimaan, liikkumaan, toimimaan ja ilmaisemaan itseään monin eri tavoin. Ympäristön tulee olla turvallinen ja ottaa huomioon lasten terveyteen ja muuhun hyvinvointiin liittyvät tekijät. (Varhaiskasvatuksen perusteet 2005, 15, 17.)

Leikkiympäristöä tulee laajentaa lähiympäristöön ja luontoon mahdollisuuksien mukaan. Päivittäinen liikunta on hyvin tärkeää lapsen hyvinvoinnille. Kasvattajien tehtävänä on luoda lapsille liikuntaan virittävä ympäristö, poistaa liikuntaan liittyviä esteitä ja opettaa turvallista liikkumista

lapsen toimintaympäristössä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22.)

Hyvä varhaiskasvatusympäristö vahvistaa lapsen luonnollista liikkumisen halua, herättää lapsessa halun oppia uusia asioita ja innostaa kehittämään omia taitojaan. Ympäristön tulee olla sopivan haasteellinen, liikkumaan ja leikkimään motivoiva. Piha on lapsen keskeisin liikuntapaikka, joten sen tulee olla liikkumiseen houkutteleva. Ympäröivän luonnon mahdollisuudet hyödynnetään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23.)

Myönteinen ja kannustava varhaiskasvatusympäristö tukee lasten tutkivaa toimintaa. Tutkimiseen innostava varhaiskasvatusympäristö on monipuolinen. Se tarjoaa lasten käyttöön runsaasti erilaisia lasten mielenkiintoa herättäviä materiaaleja ja välineitä. Lähiympäristö ja luonto ovat oleellinen osa tutkimisen ympäristöä. Ympäristö myös tuo lasten ja kasvattajien yhteiseen toimintaan tiedollisia ja kokemuksellisia aineksia. Monipuolinen ja joustava varhaiskasvatusympäristö mahdollistaa kaikkien aistien ja koko kehon käytön tutkimisen, kokeilemisen ja oivalluksen välineinä.
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 25.)

Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt rakentuvat eri orientaatioiden varaan. Näistä orientaatioista luonnontieteellinen orientaatio on luonnollisesti lähimpänä Green Care -toimintamallia, mutta myös muutkin orientaatioalueet (matemaattinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio) on mahdollista toteuttaa Green Care -toimintamallissa, sillä niihin kuuluvien sisältöjen varsinainen valinta ja muokkaaminen ovat ympäristö- ja tilannesidonnaisia.
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 26–27, 29.)

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa painotetaan, että oppimisympäristön keskeisin tekijä on opettajan ja lapsen välinen vuorovaikutus sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus, erilaiset toimintatavat ja oppimistehtävät. Hyvä oppimisympäristö ohjaa lapsen mielenkiintoa, uteliaisuutta ja oppimismotivaatiota sekä tukee hänen aktiivisuuttaan ja

itseohjautuvuuttaan. Se tarjoaa lapselle tilaisuuksia leikkiin, toimintaan ja omaan rauhaan. Ilmapiirin tulee olla iloinen, avoin, rohkaiseva ja kiireetön. Keskeisten sisältöalueiden toteuttaminen on mahdollista eri oppimisympäristöissä. (Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2000.)

Kuten edellä olevasta voi todeta, Vasu tai EOPS ei määrittele toimintaympäristöä sen tarkemmin, kuin että sen tulee olla turvallinen, iloinen, avoin, rikas, monipuolinen, joustava, kiireetön ja sen tulee tukea lapsen tutkivaa toimintaa sekä innostaa liikkumaan. Lasten toimintaympäristö voi siis olla myös luonnonläheinen ympäristö kuten metsä tai maatila.

Monella tuntuu kuitenkin olevan käsitys, että olisi olemassa joitain säädöksiä tai EU-direktiivejä, jotka rajoittaisivat varhaiskasvatusympäristön sijaintia. Euroopan komission Suomen-edustuston tiedottajan P. Turusen (henkilökohtainen tiedonanto 24.10.2011) mukaan päivähoidon järjestäminen ei kuulu EU:n toimivaltaan eli mitkään EU-direktiivit eivät määrittele päivähoidon järjestämistä Suomessa. Sen sijaan asiaa tulee tiedustella päivähoitopaikkakunnan terveys- ja ympäristöviranomaisilta.

Keski-Uudenmaan ympäristökeskuksen terveystarkastaja antoi seuraavia yleisiä ohjeita tästä asiasta: kotieläimien pito taajamassa (esimerkiksi eläinsuoja lampaille tai hevosille) on luvanvaraista, mutta esimerkiksi yhdeksi päiväksi päiväkodin pihalle tai sen läheisyyteen eläinten tuominen on sallittua. Mikäli eläimillä esimerkiksi ratsastetaan tai eläimet vetävät perässään ahkiota, on aina varmistettava turvallisuusnäkökohdat. Mikäli lemmikkejä viedään sisälle päiväkotiin, on otettava huomioon mahdolliset lasten allergiat sekä pyydettävä vanhemmilta lupa asiaan. Kaikissa tapauksissa on huolehdittava, että eläinten jätökset eivät aiheuta terveyshaittaa ulkona tai sisällä. (T. Roine, henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2012.)

Puhuttaessa eläimistä ja päivähoidosta eräs esiin nouseva asia on allergiat. Huoli on aiheellinen, sillä allergisia sairauksia esiintyy Suomessa paljon ja niiden määrä on lisääntynyt jatkuvasti. Aiemmin käytössä olleet suositukset

allergeenien välttämisestä eivät ole vähentäneet allergisia sairauksia vaan päinvastoin: niiden määrä on ollut jatkuvasti kasvussa niin Suomessa kuin muissakin länsimaissa. Tästä johtuen Kansanterveyslaitos on käynnistänyt Kansallisen allergiaohjelman 2008–2018, jonka kantavana ajatuksena on ”aika muuttaa suuntaa”. Tällä tarkoitetaan sitä, että enää ei keskitytä oireiden hoitoon vaan on siirryttävä ehkäisyn ja ehkäisevän hoidon suuntaan. Ihmisten sietokyky allergeeneja kohtaan on huonontunut ja yksi syy siihen vaikuttaisi olevan liian hygieeniset ja kaupunkimaiset ympäristöt. Lisäksi ihmisten psykologinen sieto allergioihin on huonontunut: monet kokevat aiheetonta ”allergiapelkoa” eli ylireagoivat mahdollisiin allergiaa aiheuttaviin elementteihin, vaikka mitään syytä ei edes olisi. (Haahtela, von Hertzen, Mäkelä & Hannuksela 2008, 9-21.)

3.3 Ympäristökasvatus osana lapsen hyvinvointia

Tässä kappaleessa esittelen ensin muutamia ympäristökasvatuksen teoriamalleja, jotka liittyvät Green Care -toimintamallin keskeisiin ajatuksiin. Käsittelen lyhyesti myös kestävän kehityksen ajatuksia, sillä ne liitetään nykyisin tärkeäksi osaksi ympäristökasvatusta. Lisäksi pohdin lähiympäristön hyödyntämisen merkitystä sekä aikuisen roolia lasten arjessa. Lopuksi esittelen muutamia tutkimustuloksia luonnon hyvinvointivaikutuksista.

3.3.1 Ympäristökasvatuksen teoriasuuntauksia

Jerosen ja Kaikkosen talomalli

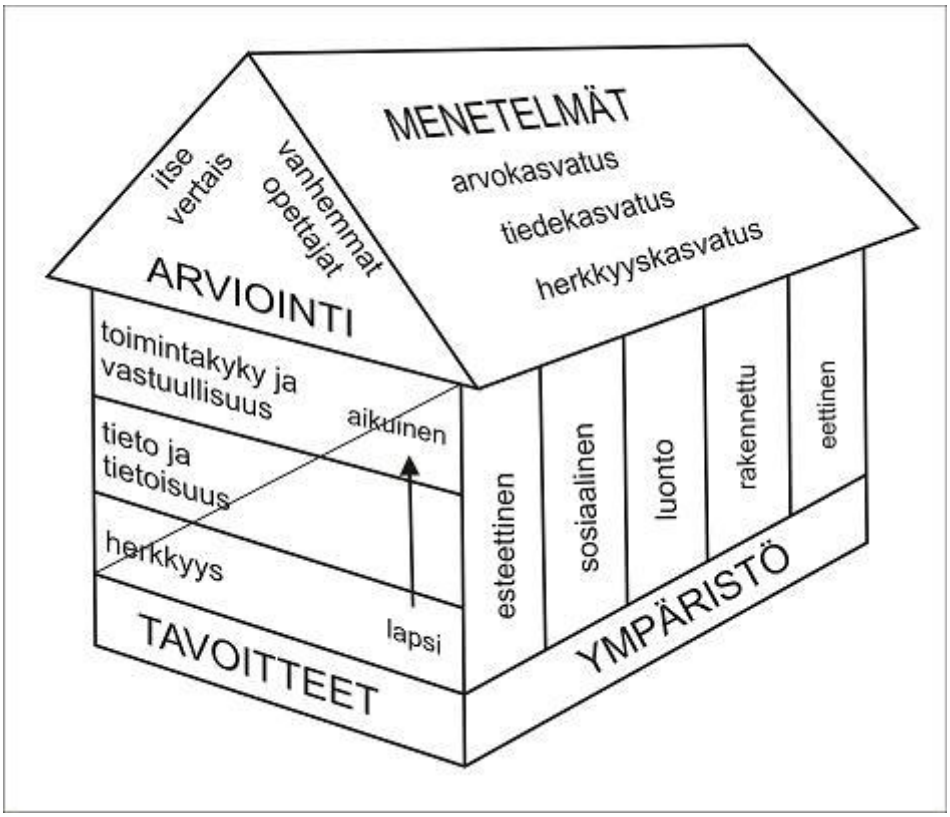

Kuvio 3. Jerosen ja Kaikkosen talomalli (2001, 26).

Eila Jeronen ja Marjatta Kaikkonen (2001, 22) esittävät ympäristökasvatuksen kokonaismallin, jonka tarkoituksena on auttaa

kasvattajia suunnittelemaan käytännön työtä ympäristötietoisuuden lisäämiseksi ja vastuullisen ympäristötoiminnan aikaansaamiseksi. Tämä malli on nimeltään ympäristökasvatuksen talomalli, jossa ympäristöherkkyys muodostaa pohjan ympäristövastuulliselle käyttäytymiselle. Jerosen ja Kaikkosen talomallissa ympäristövastuullisuuteen pyritään toisiaan lineaarisesti seuraavien osatavoitteiden kautta. (Jeronen & Kaikkonen 2001, 25.)

Talon alimpana kerroksena on ympäristöherkkyys, joka tarkoittaa tunne-elämän ominaisuuksia. Niiden avulla kehittyy empaattinen suhde ympäristöön. Etenkin varhaislapsuudessa koetut luontokokemukset herättävät kiinnostuksen luontoon. (Jeronen & Kaikkonen 2001, 25–26.) Jerosen ja Kaikkosen (2001, 25) talomallin mukaan seuraavan portaan tavoitteet ovat ympäristötietoisuus ja -tieto. Ympäristötietoisuudella tarkoitetaan tiedostettuja elämyksiä, mutta myös jotakin ilmiötä koskevaa tietämystä, käsityksiä ja uskomuksia (esimerkiksi tietoisuus ympäristöongelmista). Ympäristötietoisuus herää ja kehittyy, kun elämysten ja kokemusten myötä ympäristöä koskeva tietämys ja käsitykset laajenevat ja syvenevät. Ylimpänä kerroksena talomallissa on toimintakyky ja vastuullisuus. Toimintakyky sisältää halun ja taidot toimia paremman ympäristön hyväksi ja vastuullisuus merkitsee ympäristöarvojen huomioonottamista omassa elämässä. (Jeronen & Kaikkonen 2001, 25–27.)

Palmerin puumalli

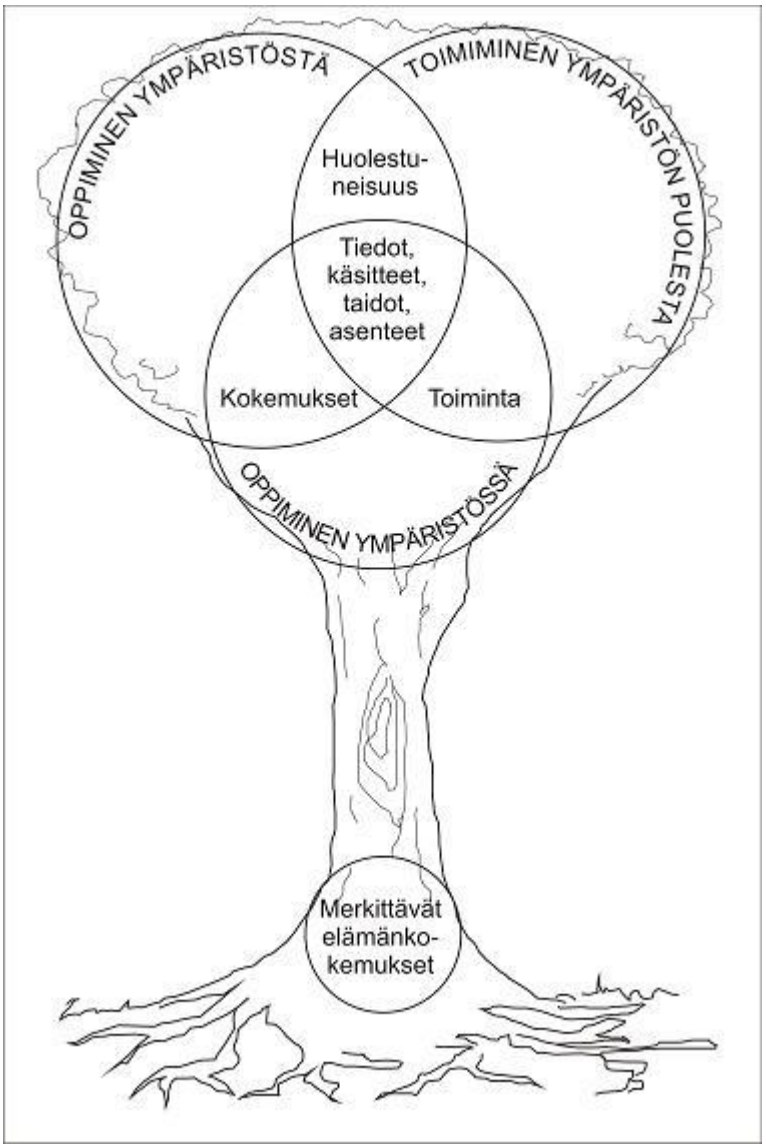

Kuvio 4. Palmerin puumalli (Palmer 1998, käännös Cantell 2004, 68).

Yhdysvaltalaisen Joy A. Palmerin kehittämä ympäristökasvatusmalli eli Palmerin puu on yksi viime aikojen yleisimmin sovelletuista ympäristökasvatusmalleista. Palmer painottaa ympäristökasvatuksen puumallissaan, että ollakseen vaikuttavaa ympäristökasvatuksen pitäisi tapahtua samanaikaisesti ja yhtä vahvasti kolmella tasolla. Hyvään ympäristökasvatukseen kuuluu Palmerin mukaan oppiminen ympäristössä, ympäristöstä sekä toimiminen ympäristön puolesta. Puumallissa puun juuret kiinnittyvät yksilön merkittävien kokemusten ympärille.

Ympäristökasvatuksessa otetaan huomioon yksilön aiemmat kokemukset, lapsen kehitysvaihe sekä aiemmat tiedot. (Palmer 1998, 269.)

Palmerin (1998, 274) mukaan ympäristökasvatuksen ydinajatus on voimaantuminen ja henkilökohtaisen merkityksen muodostuminen. Ihmisten tulee kokea sellaisia henkilökohtaisia, koskettavia luontokokemuksia, että heille syntyy positiivinen asenne kestävään kehitykseen ja että he haluavat elää ja toimia näiden periaatteiden mukaisesti. (Palmer 1998, 267.)

Palmerin esittämä ensimmäinen taso, ympäristössä oppiminen, korostaa toiminnallisuutta ja kokemuksellisuutta ja siihen liittyy myös esteettinen painotus (Cantell & Koskinen 2004, 69). Lapsille luonnollisin tapa kohdata ympäristö on leikkiä erilaisia leikkejä. Kaikkia eri aisteja voidaan käyttää ympäristön havainnointiin, sillä kokonaisvaltainen aistiminen saa aikaan voimakkaan tunteen. Erityisesti tuoksut jättävät hyvin vahvan muistijäljen. Hiljaisuus luonnossa voi olla jollekin lapselle aluksi jopa pelottavakin kokemus heidän eläessään nykyisin keskellä jatkuvia ääniärsykkeitä. (Nordström 2004, 116–118.)

Palmerin mallin toinen taso eli ympäristöstä oppiminen on lapselle luontevinta aloittaa havaintojen tekemisestä omasta lähiympäristöstä. Vasta sen jälkeen kun huomataan oma lähiympäristö ja ymmärretään sen merkitys sekä sitoudutaan osaksi sitä, on aika tarkastella kauempana olevaa ympäristöä. Lähiympäristö pitää sisällään niin luonnon kuin rakennetun ympäristön. Omakohtaiset havainnot ovat tärkeitä yksilön oman ympäristökäsityksen muodostumiseen. (Nordström 2004, 131.)

Kolmannen Palmerin mallin tason eli ympäristön puolesta kasvattamisen tärkeimmäksi seikaksi nousee arvokasvatus, sillä arvot ovat kaiken toimintamme pohjalla. Kasvattajan tehtävänä on pohtia, miten hän voi edistää ympäristön kannalta tärkeitä arvoja kuten elämän kunnioittamista, empatiaa, yhteenkuuluvuutta, vastuullisuutta, oikeudenmukaisuutta ja itsensä toteuttamista. Vaikka useat arvot omaksutaan kodista ja vanhemmilta, on myös päiväkodin rooli merkittävä. (Nordström 2004, 136.) Eettiseen

kasvatukseen sisältyy vastuu luonnosta ja omasta elinympäristöstä (Kurttio & Kurki 1999, 17).

Ympäristön puolesta kasvattamiseen liittyy myös yksi ympäristökasvatuksen peruspilareista eli osallisuus, joka muodostuu voimaantumisen ja valtautumisen tunteesta. Voimaantunut lapsi luottaa omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa vaikuttaa ja hänellä on lisäksi halu toimia. Osallisuutta ei voi lapselle antaa vaan hänen tulee itse kokea se saamalla laadukkaita osallistumiskokemuksia. Osallistumisen kautta lapsen ympäristösuhde kehittyy vahvemmaksi, koska hän oppii näkemään oman osuutensa kokonaisuudessa. Samalla hänen kuuluvuudentunteensa yhteisöön vahvistuu ja esimerkiksi ympäristöön kohdistuva turhautuminen ja vandalismi vähenevät. (Koskinen 2004, 138–139.)

Van Martren Maakasvatus

Yhdysvaltalainen Steve van Martre on kansainvälisen Maakasvatus-järjestön (The Institute for Earth Education) perustaja. Hän esitteli 1970-luvulla ”sopeutumisohjelman”, jossa hän ilmaisi toiveensa siitä, että lasten tulisi saada luonnosta niin hyviä kokemuksia, että he kokisivat olonsa siellä yhtä kotoisaksi kuin ollessaan omassa kodissaan. Hän myös painotti, että lasten tulisi kokea luonto sellaisena, että he osaisivat kunnioittaa kaikkea elämää maapallolla. (Van Martre 1990, 52–53.)

Maakasvatuksen tavoitteena on auttaa ihmisiä lisäämään ymmärrystään maapalloa ja sen elämää kohtaan, sekä auttaa heitä kehittämään sopusointuisampaa suhdetta maapallon muihin asukkaisiin. Tämä perustavoite voidaan jakaa kolmeen osaan: ymmärtäminen, tunteminen ja käsitteleminen toisin sanoen maakasvatuksessa painotetaan päätä, sydäntä ja käsiä. Jokaisen tulisi yrittää omilla tavoillaan ja tahdillaan vähentää vaikutustaan maapalloon ja sen elämään. (Van Martre 1999, 83, 87–88, 102, 146.) Van Martren (1999, 93–94) mukaan on oleellista, että lapset saavat ekologisen tunteen (”feeling”): se on tärkeämpää kuin yrittää selittää luonnonilmiöitä tieteellisesti. Myös arvot syntyvät kokemuksista, eivät

keskusteluista. Van Martren mukaan lasten on saatava ennen kaikkea miellyttäviä luontokokemuksia, heillä on oltava hauskaa. (Van Martre 1990,138, 235.)

Lasten tulee päästä säännöllisesti ulos, niin että heille syntyy paljon kokemuksia ja tunteita (Van Martre 1990,138). On tärkeää saada säännöllisesti ”iholle tulevia luontokokemuksia”: ei voida saada oikeita luontokokemuksia silloin, jos istutaan sisätiloissa. Martren sanojen mukaan: ”on mentävä ulos, saada multaa varpaiden väliin ja kynsien alle ja tuntea tuuli hiuksissa. Älä vetoa huonoon säähän: mene ulos ja jopa ”kärsi” hiukan”. (Van Martre 1990, 233.)

Van Martre (1990,143) esitti edelleen, että luonnonmateriaaleja pitäisi tuoda sisätiloihin (huonekalut, askartelumateriaalit) sekä ruuan tulisi olla luonnonmukaista (tuoretta, luomua, itsekasvatettua).

3.3.2 Kestävä kehitys

Yksi keskeinen osa ympäristö- ja luontokasvatusta on kestävän kehityksen käsite. Kestävän kehityksen päämäärä on turvata nykyisille sukupolville hyvät elämisen mahdollisuudet niin että tulevien sukupolvien mahdollisuuksia tyydyttää omia tarpeitaan ei vaaranneta. Kasvattajien tehtävänä on löytää keinoja ja tapoja tämän päämäärän saavuttamiseksi. (Aho 1997, 17.)

Johannesburgin kestävän kehityksen huippukokouksessa vuonna 2002 tehtiin tärkeä ehdotus YK:n kestävän kehityksen kasvatuksen vuosikymmenestä vuosille 2005–2014 (Wolff 2004, 22). Suomen Lastentarhanopettajaliitto toteuttaa kestävän kehityksen toimintaohjelmaa vuosina 2010–2013. Kestävän kehityksen strategian mukaan kaikilla päiväkodeilla pitäisi olla kestävän kehityksen toimintaohjelma vuoteen 2014 mennessä. (Lastentarhanopettajaliitto 2012.)

Durhamin yliopistossa vuonna 1992 tehdyssä tutkimuksessa Joy A. Palmer tutki mitkä tekijät vaikuttavat siihen, että luonnosta tulee yksilölle

henkilökohtaisesti tärkeä asia. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaista tulisi olla kasvatuksen, joka johtaisi ihmisiä pyrkimään kohti kestävää kehitystä eli sitä ajatusta, että halutaan varmistaa planeettaamme ja sen luonnonvarojen säilyminen tuleville sukupolville. (Palmer & Neal 1994, 3.) Tutkimus osoitti, että kaikkein suurin merkittävä tekijä positiivisen luontosuhteen muodostumiseen olivat luontokokemukset, erityisesti lapsuusiän kokemukset. Tärkeä merkitys oli myös vanhempien, muiden sukulaisten, yksittäisten opettajien ja kasvattajien merkitys. (Palmer & Neal 1994, 3,9.)

Cantell & Koskinen (2004, 64) ovat samoilla linjoilla Palmerin ja Nealin kanssa painottaessaan sitä, että ympäristöherkkyyden kehittyminen on keskeinen ympäristökasvatuksen tavoite lapsuusiässä. Ympäristöherkkyydellä tarkoitetaan empaattista suhtautumista ympäristöön, ja sen syntyyn vaikuttavat mm. lapsuuden myönteiset luontokokemukset. (Cantell & Koskinen 2004, 62.)

Luomuruuan tarjoaminen lapsille on osa kestävän kehityksen ajattelua. Vuosina 2001 ja 2002 Kuopiossa tehdyssä tutkimuksessa tutkittiin luomuruokailun toteutettavuuden mahdollisuuksia ja ravitsemuksellista merkitystä päiväkotilapsille. Lasten vanhempien suhtautuminen luomuruokaan oli hyvin myönteistä. He pitivät luomuruuan tarjoamista suotavana sen terveellisyyden ja turvallisuuden (torjunta-aineettomuus ja vähäiset lisäaineet), hyvän maun ja ravitsevuuden vuoksi. Vanhemmat arvelivat luomutuotteiden vaikuttavan positiivisesti lasten hyvinvointiin. (Muukka 2008, 5,14,47.)

Wilson (2011, 68) tukee Kuopiossa saatuja tutkimustuloksia: terveydelliset seikat ovat tärkein syy tarjota lapsille luomuruokaa. Elintarvikkeissa olevilla lisä- ja säilöntäaineilla, hormoneilla, keinotekoisilla väriaineilla sekä tuholaismyrkkyjäänteillä arvellaan olevan yhteyttä lapsuusiässä alkavaan diabetekseen, lasten liikalihavuuteen sekä autismiin ja aktiivisuuden ja tarkkaavaisuuden häiriöihin (ADHD). Näiden tekijöiden yhteyttä tutkitaan edelleen. (Wilson 2011, 68.)

Australiassa tehty tutkimus vahvistaa aiempia tutkimustuloksia (Ulrich, 1983 & Iozzi 1989) siitä, että vaikka kognitiivisilla tiedoilla on merkitystä yksilön ympäristösuhteen muodostumisessa, niin sitäkin suurempi merkitys on voimakkailla tunne-elämyksillä: luonnossa koetut elämykset ovat tärkein keino onnistuneeseen vuorovaikutukseen ympäristön kanssa. Pelkkä tietoon pohjautuva kasvatus ei ole riittävää muuttamaan asenteita ja sen myötä käyttäytymistä ja toimintaa. (Pooley & O'Connor 2000, 711,712, 718.)

3.3.3 Lähiympäristön merkitys lasten arjessa

Leena Ahon (1987, 13) mukaan lapsi elää jatkuvassa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Ympäristöön tutustumisessa käytetään hyväksi lapsen jokapäiväistä elinpiiriä ja arkipäivän elämäntilanteita. Lapsi on tiedonhaluinen ja utelias olento. Luonto on lapselle luonnollinen oppimisympäristö, sillä häntä kiinnostaa ympäröivä maailma ja siinä esiintyvät tapahtumat ja ilmiöt. (Aho 1997, 84, 19.) Lapset ovat luonnostaan uteliaita ja luonnosta löytyy paljon mielenkiintoista tutkittavaa (Torquati, Gabriel, Jones-Branch & Leeper-Miller 2010, 99).

Lasten tulee saada kokemuksia omasta lähiympäristöstään: on virheellistä ajatella, että luonto on jossakin muualla, jossakin kaukana kuten sademetsissä tai arktisilla alueilla. Lasten tulee saada kokemuksia siitä, että luontoa on joka puolella, myös kaupungeissa. (Torquati ym. 2010, 101–102.) Pieniä lapsia kiehtoo heidän oma ympäristönsä ja heillä on kyky löytää sieltä luonnollisia oppimisympäristöjä. Monet kasvattajat ovat todenneet sen, miten "todellisen maailman" kokemukset aidossa ympäristössä ("IN the environment") ovat ratkaisevan tärkeitä sille, miten tärkeä asia ympäristöstä heille muodostuu. (Palmer & Neal 1994, 33.)

Lähimetsä saattaa tarjota lapsille ensimmäisiä itsenäistymis- ja selviytymiskokemuksia. Lasten tulee saada myös kokeilla aikuisen mielestä ehkä vaikeiltakin tuntuvia tekoja (esimerkiksi ojan yli hyppääminen, puuhun kiipeäminen), sillä kokemuksellinen oppiminen tarjoaa hyvin monipuolisia

elämyksiä ja tuntemuksia ja näistä voi välittyä hyvin syvällistä oppimista. (Vienola 2004, 70, 102.)

Retket ovat todella tärkeitä ympäristökasvatuksessa. Retkillä ollaan kosketuksissa elävään, todelliseen ympäristöön. Retket ovat emotionaalisesti tärkeitä, kauneuden, onnistumisen ja yhteisyyden elämysten lähteitä. Retkillä harjaantuvat luonnossa liikkumisen taidot ja fyysiset perustaidot sekä yhteistyövalmiudet. Retkeillessä ympäristö tulee tutuksi ja turvalliseksi. (Kurttio & Kurki 1999, 51–52.)

Kokemuksellinen oppiminen sisältää tekemistä, fyysistä toimintaa ja ajattelua sekä tunteiden käsittelyä ja elämyksiä. Siihen kuuluvat jatkuva omakohtaisen tuntuman ja elämysten hankkiminen sekä jälkeenpäin tapahtuva pohdiskelu. (Vienola 2004, 31, 101.) Kokemuksien karttumiselle pitää varata aikaa. Nopeat pyrähdykset metsässä tai kerran vuodessa toteutettavat luontoretket eivät ole riittäviä sille, että tulee tutuksi ympäristönsä kanssa. (Aho 1997, 28.) Rauhallinen ja säännöllinen tutustuminen ympäristöön ja luontoon vähentävät mahdollisia pelkotiloja. Lapsi tuntee ympäristön itselleen tärkeäksi paikaksi ja näiden kokemustensa perusteella hän myös haluaa säilyttää ja suojella sitä ympäristöä, jota hän ei pelkää ja jota hän rakastaa. (Vienola 2004, 99.)

Baillien (2010, 76) mukaan lasten fyysiselle kehitykselle luonto on erinomainen paikka. Luonnossa on mahdollista kulkea luonnollisessa maastossa, kiipeillä puissa, nousta mäkiä ylös ja laskeutua alas, tasapainoilla tukkien päällä tai juosta perhosten perässä (Baillie 2010, 76). Kävely, hyppely, kiipeily, tasapainoilu ja riippuminen vaihtelevassa maastossa ja erilaisilla pinnoilla tukee lapsen fyysistä kehitystä: vartalon kokonaishallintaa, raajojen liikkeiden hallintaa ja tasapainoa, silmä-käsi- ja silmä-jalka-koordinaatiota sekä suunnan, tilan ja voiman hallintaa ja rentoutta. Näiden saavuttamiseksi luonto tarjoaa lapselle monia mielekkäitä toimintavaihtoehtoja, joita rakennetuilla pihoilla ei ole. (Kurttio & Kurki 1999, 51.)

Kognitiiviset taidotkin kehittyvät tutkimalla luonnon ilmiöitä, kysymällä kysymyksiä löytämistään asioista, olettaessaan mitä luonnossa tapahtuu sekä havaitessaan miten luonnon kiertokulku toimii eläinten ja kasvien avulla (Baillie 2010, 76). Kokemukset luonnosta auttavat lapsia ymmärtämään myös vuodenaikoja sekä tiedostamaan eläinten, kasvien, auringon, sateen ja muiden luonnon elementtien riippuvuussuhteita (Torquati ym. 2010, 102). Havainnointi on keskeinen toiminto, jonka avulla lapsi saa tietoa ympäröivästä maailmasta (Aho 1997, 26).

Esteettiset elämykset ja ympäristön esteettisyyden huomioon ottaminen kuuluvat osana lapsen kasvatukseen. Omat kokemukset, elämykset ja toiminnot vahvistavat ympäristösuhdetta. Sellainen ympäristö- ja luonnontiedon opetus, joka perustuu lasten aktiiviseen toimintaan ja joka toteutetaan aidossa ympäristössä mahdollistaa välittömiä elämyksiä ja kokemuksia. Nämä ovat merkityksellisiä myönteisten asenteiden syntymiseen sekä kiinnostuksen heräämiseen luontoa kohtaan. (Aho 1997, 22–23.)

Kehityspsykologi Crain mainitsee, miten luonto edistää lasten luovuutta ja yhtenä esimerkkinä tästä hän mainitsee majanrakentelun. Luonnolla on voimakas vaikutus myös lasten tekemään taiteeseen: piirtämiseen, maalaamiseen, muovailuun ja runojen, tarinoiden keksimiseen. Hoitamaton, villi luonto antaa lapsille mahdollisuuksia tutkimiseen ja siellä on sopivaa materiaalia luovaan rakenteluun. (Crain 2001, 22–23.)

Kasveja kasvattamalla lapset oppivat ymmärtämään veden, lämmön ja valon merkityksen kasvulle. Kun lapset saavat kasvattaa taimia tai vaikkapa kukkakasvien sipuleita ulkona ja sisällä, heidän elämänprosesseja koskevat tietonsa karttuvat. Oppimisen lisäksi kasveilla on tärkeä merkitys pihojen viihtyvyyteen. (Aho 1997, 42, 44–45.)

Monet lapset ovat luonnostaan kiinnostuneita eläimistä. Kaikenikäiset lapset kokevat emotionaalista hyvinvointia ollessaan eläinten kanssa tekemisissä. Lasten on helppo puhua lemmikeilleen tunteistaan ja jokapäiväisistä

tapahtumistaan. Eläinten läsnäolo voi tukea sekä normaalisti kehittyneiden että vammaisten lasten sosiaalis-emotionaalista kehitystä. (Meadan & Jegatheesan 2010, 70.)

Eläinten seurassa lapset voivat antaa ja saada hellyyttä. Eläin tyydyttää lapsen rakkaudentarpeita. Karvaisten lemmikkien silittely ja taputtelu tuottavat mielihyvää niin lapselle kuin eläimellekin. Lemmikillä on aina aikaa lapselle, toisin kuin monilla aikuisilla. Itsetunnon kehittymisen kannalta on oleellista, että ihminen tuntee olevansa tarvittu ja arvostettu. Eläimen taholta lapsi saa kokea vilpitöntä ihailua ja ystävyyttä vailla kritiikkiä: se hyväksyy lapsen juuri sellaisena kuin hän on. Eläimen hoitaminen kehittää myös lapsen vastuuntuntoa ja kykyä asettua toisen asemaan. (Kurttio & Kurki 1999, 40–41.)

Lapsen luontokuvan muodostumiseen vaikuttavat kodin ja päivähoidon lisäksi myös mm. kaverit, tiedotusvälineet ja asuinpaikka. Nykyajan lapsen luontokokemukset saattavat rajoittua vain television luonto-ohjelmiin, joissa useimmiten on esillä ulkomaista luontoa esitteleviä ohjelmia. (Kurttio & Kurki 1999, 19.) Crain viittaa tutkimukseen (Nabhan & Trimble, 1994) jonka mukaan nykyisin jopa maalaismaisissa ympäristöissä lapset oppivat enemmän luonnosta televisiosta ja elokuvista kuin omien luontokokemuksiensa kautta. (Crain 2001, 22–24.)

Tämän päivän lapsi tulee viettämään tulevaisuudessa aikaa aina vain teknisemmässä toimintaympäristössä ja kulttuurissa. Lapsen kasvaessa ja siirtyessä teknisen kulttuurin piiriin hän usein erkanee fyysisestä ja psyykkisestä yhteydestään luontoon. Kasvatuksella on osavastuu siitä, että lapsi kasvaessaankin pitää itseään osana luontoa, ymmärtää olevansa siitä riippuvainen ja siihen vaikuttava tekijä. (Aho 1987, 114.)

3.3.4 Aikuisen rooli

Luonto on lapsen mielenkiinnon kohde mutta on pitkälti aikuisen ratkaistavissa, missä määrin luontoa käytetään hyväksi lapsen kasvatuksessa (Aho 1987, 32). Aikuiset ovat lasten tukena, mutta lapsilähtöistä kasvatusta kannattavat, kuten Montessori, näkevät aikuisen läsnäolon aina myös vaarana, koska aikuiset helposti kontrolloivat liikaa lapsia ja heidän tekemisiään (Crain 2001, 24).

Luontoretkillä tärkeintä ei ole aikuisen luennointi ja asiantuntijuus vaan se, että aikuinen on aidosti läsnä herkkänä havainnoimaan lapsia, kuuntelemaan heitä ja jakamaan kokemuksia. Luontoretkeilyn tärkein idea on antaa ympäristön toimia opettajana. (Nordström 2004, 123, Vienola 2004, 99.) Lajituntemus voi olla yksi osa ympäristöstä oppimista, mutta on muistettava, että aikuisen luennointi ja pitkästyttävät luennot ovat omiaan tekemään luontokokemuksesta tylsän (Nordström 2004, 133). Tarkan nimeämisen sijaan voidaan puhua yleisesti: puu on puu, lintu on lintu jne. Alfred North Whiteheadin mielestä nimeäminen lopettaa luonnonilmiöiden pohtimisen: ”Sen jälkeen kun olet nimennyt jonkin asian, sinulla on taipumus lopettaa sen asian ajattelu.” (Van Martre 1990, 170–171.)

Aikuisilla on usein tarve siivota ja järjestellä asiat ja paikat selkeiksi. Lapsille tulisi kuitenkin antaa mahdollisuus ja lupa leikkiä ilman, että heidän pitää miettiä, saako nurmikkoa tallata vai ei. (Suosalo, Tavasti, van de Kreeke, Lehti & Vannuchi, 2008, 20.) Parhaat kokemukset lapsille näyttävät nimittäin tulevan silloin, kun aikuinen ei painota omia periaatteitaan vaan antaa lasten tutustua myös likaantumista ja sekaannusta aiheuttaviin asioihin (Vienola 2004, 103).

Esteitä hyvien luontokokemuksien saamiseen voivat muodostaa aikuiskeskeiset opetustuokiot, liian kireät aikataulut, liian vähäinen aika luontokokemuksille sekä huonot ulkoiluvarusteet. (Van Martre 1990, 54–58.) Aikuisilla on usein tarve korostaa nimiä ja numeroita, mutta sen sijaan Martre

korostaa taianomaisuutta ja seikkailua. Aikuisen tehtävä ei ole näyttää ja kertoa vaan jakaa ja tehdä. (Van Martre 1990, 190, 198, 204.)

Aikuisen tärkeä tehtävä on kuunnella lasta, mikäli hänellä on pelon tunteita luontoon liittyen ja käsitellä niitä yhdessä lapsen kanssa. Hyvä keino pelkojen käsittelyyn on se, että kun asiat tulevat tutuiksi, pelot häviävät tai ainakin lievenevät. Jatkuvat kohtaamiset luonnon kanssa (esimerkiksi säännöllisesti tapahtuvat retket) vähentävät luontoon liittyviä pelkoja. (Van Martre 1990, 237.)

Varhaiskasvatusyksiköissä toteutettavien luontotoimintojen onnistumisen edellytys on, että koko henkilökunnan on oltava asiassa mukana. Vilpitöntä, rehellistä ja aitoa innovaatiota ei tapahdu ellei jokaisen yksilön oma sitoutuminen ole aitoa. (Palmer & Neal 1994, 139.) Suurin este lasten luontokokemusten mahdollistamiselle on useimmiten varhaiskasvattaja. (Baillie 2010, 76.)

3.3.5 Luonnon hyvinvointivaikutuksia lapsille

Crainin (2001, 22–24) mukaan luonnolla on rauhoittava vaikutus lapsiin. Luonnonläheisessä ympäristössä lapset nahistelevat ja riitelevät vähemmän kuin sisätiloissa tai asfalttipihoilla. Lapsuudessa koetut rauhalliset tuokiot ja yhteys luonnon kanssa voivat vahvistaa yksilöä läpi koko elämän.

Vastaavasti Torquati ym. (2010, 99) esittävät amerikkalaisten tutkijoiden Kuon ja Faber Taylorin tekemän tutkimuksen vuodelta 2004, jonka mukaan lasten ulkoilu metsässä tai puistossa (”green outdoor activities”) vähensi ADHD -lasten oireita merkittävästi enemmän kuin muualla suoritetut toiminnat.

Luonnossa ja ulkona voidaan niin ikään toteuttaa kaikkia sellaisia toimintoja, joita yleensä tehdään vain sisällä kuten maalaaminen, lukeminen, lounaan syöminen ja päiväunien nukkuminen. Ulkona nukkuminen saattaa herättää vastustusta, mutta lasten on todettu nukkuvan paremmin ulkona ja myös

päiväunia valvovat aikuiset ovat olleet rentoutuneempia ulkona nukuttujen päiväunien jälkeen, koska heidän ei tarvinnut jatkuvasti rauhoitella niitä lapsia, jotka normaalisti sisätiloissa häiritsivät toisten lasten unta. (Torquati ym. 2010, 102.)

Grahnin, Mårtenssonin, Lindbladin, Nilssonin ja Ekmanin vuonna 1997 Ruotsissa tehdyn tutkimuksen mukaan päivittäin luonnonmukaisessa vaihtelevassa maastossa liikkuvilla alle kouluikäisillä lapsilla oli paremmat motoriset taidot (etenkin tasapaino, liikkuvuus ja lihasvoima) ja parempi keskittymiskyky kuin niillä lapsilla, joiden ulkoleikkialue ei ollut luonnonläheinen vaan siisti, rakennettu piha. (Grahn, Mårtensson, Lindblad, Nilsson, Ekman 1997.)

Samanlaisiin tuloksiin päätyi myös uudempi ruotsalaistutkimus vuodelta 2009. Tutkimuksessa selvitettiin edelleen sitä, miten päiväkotien piha-alue vaikuttaa keskittymiseen. Tämän tutkimuksen mukaan niillä lapsilla, joiden piha-alueilla oli enemmän tilaa ja viheralueita oli parempi keskittymis- ja havainnointikyky kuin niillä lapsilla, joiden piha-alue ei ollut yhtä luonnonläheinen. (Mårtensson, Boldemann, Söderström, Blennow, Englund, & Grahn, P. 2009.)

Crainin mukaan vähäiset luontokokemukset saavat aikaan sen, että ihmisiltä häviää käsitys siitä, että he ovat osa laajempaa elämänvyyhtiä ja tämä puute kiistattomasti johtaa yksinäisyyden ja vieraantumisen tunteisiin (Crain 2001, 24.) Kanadalainen tutkimus puolestaan osoittaa, että läheisellä luontosuhteella on merkitystä ihmisen psykologiseen ja sosiaaliseen hyvinvointiin sekä tietoisuustaitoon eli hyväksyvään tietoiseen läsnäoloon (”mindfulness”) (Howell, Dopko, Passmore & Buro 2011, 166, 169).

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tämän tutkimuksen tutkimustehtävänä on kuvata, analysoida ja tulkita sitä, miten Green Care -toimintamallin mukainen toiminta on mahdollista toteuttaa suomalaisissa varhaiskasvatusyksiköissä.

Green Care -toimintamalliin liittyy olennaisen tärkeänä osana yksilöiden läheinen suhde luontoon ja ympäristöön, joten näihin seikkoihin liittyvien asioiden pohtiminen on osa tutkimustani.

Tutkimuskysymykset ovat seuraavat:

1. Miten Green Care -toimintamallin mukaista maaseutumaista/luontoläheistä toimintaympäristöä voidaan hyödyntää lasten kasvun tukemisessa?

2. Mitä mahdollisuuksia on yhdistää Green Care -toimintamalli varhaiskasvatukseen Suomessa?

5 Tutkimuksen toteutus

Tässä luvussa esittelen ensin tutkimukseen valitsemani tutkimustavan sekä esittelen aineiston keräämiseen liittyneet seikat. Lisäksi esittelen tutkimuskohteet ja sen, miten tutkimus toteutettiin. Lopuksi kerron miten analysoin saatua tutkimusaineistoa.

5.1 Tutkimusstrategia

Tutkimukseni on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, jonka tarkoituksena on kuvata todellista elämää. Tutkimuksessani täyttyvät kvalitatiivisen tutkimuksen tyypilliset piirteet: se on luonteeltaan kokonaisvaltaista tiedon hankintaa, aineistoa on koottu luonnollisissa tilanteissa keräämällä tietoa ihmisiltä ja siinä käytetään induktiivista analyysia eli aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Aineiston hankinnassa on käytetty laadullisia metodeja eli haastatteluja. Kohdejoukko on valittu tarkoituksenmukaisesti eikä satunnaisotoksen menetelmää käyttäen ja tapauksia on käsitelty ainutlaatuisina ja aineistoa on tulkittu sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161, 164.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen lajeja on useita, joista tämän tutkimuksen tutkimusstrategiaksi valitsin tapaustutkimuksen eli case studyn, koska tutkimuksessa haettiin yksityiskohtaista tietoa pienestä joukosta. Tutkimukseni määritelmän mukaisia tutkimuskohteita ei ole tällä hetkellä Suomessa kuin muutama, minkä vuoksi tutkimusjoukko oli luonnollisesti pieni. (Hirsjärvi ym. 2010, 134–135, 162.)

5.2 Aineiston keruu

Tiedonkeruumenetelmäksi valitsin haastattelun. Haastattelutilanteissa haastateltavat voivat mahdollisimman vapaasti tuoda esille itseään koskevia asioita ja kertoa asioista omasta näkökulmastaan. Haastattelun etuna on se, että vastaajiksi suunnitellut henkilöt saadaan yleensä mukaan tutkimukseen. Kaikki henkilöt, jotka halusin haastateltaviksi, suhtautuivat tutkimukseni

tekoon hyvin myönteisesti, ja he käyttivät paljon aikaa haastatteluihin osallistumiseen. (Hirsjärvi ym. 2010, 206.)

Haastattelutavaksi valitsin teemahaastattelun, koska haastattelun aihepiiri eli teema-alue oli tiedossa (Hirsjärvi ym. 2010, 208). Teemahaastattelu tuli kysymykseen myös sen vuoksi, että kysymysalue on pääpiirteissään määritelty (Metsämuuronen 2006, 115). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina ja parihaastatteluna. Haastattelutapa oli puolistrukturoitu (haastattelu kohdistui ennalta valittuihin teemoihin) ja avoin haastattelu, joka oli olemukseltaan lähellä keskustelua (Metsämuuronen 2006, 115). Haastattelukysymykset ovat liitteenä (Liite 1).

Haastateltavat tulee valita siten, että he tietävät mahdollisimman paljon tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 88–89). Valitsemissani tutkimuskohteissa työntekijät olivat työskennelleet pitkään toteuttaen varhaiskasvatuksessa luontolähtöistä toimintatapaa, joten he olivat oman alansa asiantuntijoita.

Yksi tutkimuskohteista sijaitsi Rovaniemellä ja pitkän välimatkan vuoksi suoritin tämän tutkimuskohteen haastattelun sähköpostitse. Sähköpostilla lähettämäni kysymykset sekä saamani vastaukset ovat liitteenä (Liite 2). Suppeamman aineiston vuoksi tutkimustuloksissa on vähemmän viittauksia tähän tutkimuskohteeseen.

5.3 Tutkimuskohteet

Etsiessäni sopivia tutkimuskohteita tavoitteenani oli löytää sellaisia varhaiskasvatusyksiköitä, jotka täyttäisivät seuraavat Green Care -toimintamallin kriteerit: maaseutumainen ympäristö, eläinten hyödyntäminen toiminnassa ja koulutettu henkilökunta. Tehtävä oli haasteellinen, sillä näin tiukat kriteerit rajasivat pois mm. kaikki luontokasvatusta painottavat päiväkodit, jotka eivät kuitenkaan sijainneet maaseutumaisessa ympäristössä. Tämän tutkimuksen kaksi kohdetta (maatila- ja lammaspäiväkoti) löytyivät etsimällä hakukoneella internetistä.

Kerhotoiminnan olemassaolosta minulla oli itselläni muistikuvia, mutta koska toiminta oli jo päättynyt, otin yhteyttä kyseisen kylän kylätoimikuntaan saadakseni yrittäjän yhteystiedot. Kaikkiin kohteisiin otin yhteyttä sähköpostitse ja sovin haastatteluajoista ja – paikoista.

Ensimmäinen tutkimuskohteeni oli päiväkoti, joka sijaitsi maalaiskylässä Hämeessä ja on nähtävästi ainutlaatuinen Suomessa. Tämä päiväkoti täytti kaikki Green Care -toimintamallin määritelmät: se sijaitsi toimivan maatilan yhteydessä maaseudulla ja tilan emäntä oli koulutukseltaan lastentarhanopettaja. Päiväkoti sijaitsi pienessä kylässä peltojen keskellä järvimaisemassa noin 20 kilometrin päässä kuntakeskuksesta. Tämä tutkimuskohde oli tyypillinen sijaintinsa suhteen, sillä pääkaupunkiseudun lähistöllä on nykyisin hyvin vähän toimivia maatiloja.

Toinen tutkimuskohde oli jo toimintansa lopettanut päiväkerho. Valitsin tämän kohteen sen vuoksi, että myös se täytti kaikki Green Care -toimintamallin kriteerit, mutta se sijaitsi vain 40 kilometrin päässä Helsingistä Keski-Uudellamaalla. Vaikka tämä kohde ei enää ollut toiminnassa, halusin ottaa sen mukaan sen vuoksi, että yleensä maaseudulla tapahtuvaa toimintaa ei ole tarjolla Etelä-Suomessa.

Edellä mainitut tutkimuskohteet olivat yksityisessä omistuksessa ja haastateltavina olivat yrityksen omistajat. Päiväkoti on toiminut vuodesta 2010 saakka kommandiittiyhtiönä. Haastattelemani työntekijät ovat yhtiön omistajia. Käytän tästä tutkimuskohteesta jatkossa nimitystä maatilapäiväkoti.

Päiväkerhon toimintamuoto oli avoin yhtiö, jonka yksi osakas oli haastattelemani henkilö. Toiminta oli aluksi perheyritys, sillä haastateltavan äiti, kotitalousopettaja, oli toinen osakas. Myöhemmin äiti jäi pois toiminnasta. Tästä tutkimuskohteesta käytän jatkossa nimitystä kerhotoiminta.

Kolmas tutkimuskohde oli kunnallinen päiväkoti Rovaniemellä, noin kolmen kilometrin päässä kaupungin keskustasta. Tämä päiväkoti ei täyttänyt kaikkia

Green Care -toimintamallin kriteerejä, sillä ainoa tähän toimintamalliin liittyvä seikka oli se, että päiväkodin pihalla oli kesällä 2011 laiduntanut lampaita. Otin tämän kohteen mukaan sen vuoksi, koska halusin selvittää olisiko ”normaalipäiväkodeissa” mahdollista toteuttaa joitakin Green Care -toimintamallin mukaisia toimintoja. Käytän tästä tutkimuskohteesta jatkossa nimitystä lammaspäiväkoti.

Tutkimuksen informantit

tutkimuskohde	sijainti	lapsimäärä	työntekijät	toimintavuodet
Maatilapäiväkoti	Häme	5-12	2-3	2006-edelleen
Kerhotoiminta	Järvenpää	n.15	2-3	2000-2008
Lammaspäiväkoti	Rovaniemi	n. 50	16	edelleen

Haastateltavien taustatiedot

haastateltava	toimipiste	koulutus	muuta
H1	Maatilapäiväkoti	lastentarhanopettaja	omistaja
H2	Maatilapäiväkoti	lastenhoitaja	omistaja
H3	Kerhotoiminta	perushoitaja+nuoriso-ohjaaja	omistaja
H4	Lammaspäiväkoti	lähihoitaja	luontokasvattaja

5.4 Tutkimuksen kulku

Haastattelut toteutettiin seuraavasti: kävin itse paikan päällä maatilapäiväkodissa 9.1.2012. Vietin tässä päiväkodissa koko päivän, mutta varsinaiset haastattelutuokiot tehtiin kahdessa eri paikassa, ensimmäinen päiväkodin pihalla sijaitsevassa kodassa ja toinen päiväkodin tuvassa, joka toimi myös ruokailutilana. Haastattelujen kokonaisaika oli 2 tuntia 45 minuuttia. Haastateltavina olivat päiväkodin omistajat: lastentarhanopettaja ja

lastenhoitaja. Ensimmäisen haastattelun aikana lapset leikkivät viereisellä pihalla, toisen haastattelutuokion aikana he olivat päivälevolla, jolloin haastateltavana oli lastenhoitaja. Päivälevon päätyttyä myös lastentarhanopettaja tuli vielä mukaan haastattelutilanteeseen.

Kerhotoimintaan liittyvä haastattelu suoritettiin järvenpääläisessä kahvilassa 1.2.2012. Haastateltavana oli kerhon omistaja. Haastattelun kokonaisaika oli 55 minuuttia.

Sähköpostitse tehty haastattelu eteni siten, että lähetin sähköpostitse kysymyksiä päiväkodin luontokasvatuksesta vastaavalle lastenhoitajalle ja hän vastasi niihin sähköpostitse.

5.5 Aineiston analyysimenetelmät

Haastatteluista kertyi nauhoitettua aineistoa kaiken kaikkiaan 3 tuntia 40 minuuttia. Purin nauhoitetut haastattelut kirjalliseen muotoon ja tätä litteroitua materiaalia tuli yhteensä 25 sivua. Tämä aineisto oli pohjana, kun tein sisällönanalyysin haastatteluista. Liitteenä esimerkki litteroidusta tekstistä (Liite 3). Sähköpostilla suoritettu haastattelu tuotti kaksi sivua tekstiä (Liite 2). Aineistoa kertyi runsaasti.

Aineiston analyysi alkaa jo aineiston keräysvaiheessa. Aineistoa tulee lukea moneen kertaan, jotta tutkija tuntee aineistonsa hyvin. Analyysi on tutkijan ajattelua ja pohdintaa. (Syrjäläinen 1994, 89.) Koko tutkimusprosessin ajan luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, joka on Syrjäläisen (1994, 89) mukaan edellytys sille, että analyyttinen ote aineistoon vahvistuu.

Aineiston analyysitapana oli ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa. Aineiston analyysimenetelmä oli sisällönanalyysi (Hirsjärvi ym. 2010, 224). Sisällönanalyysia ohjaavat tutkimuksen suunnitteluvaiheessa keskeisiksi havaitut käsitteet (Hirsjärvi & Hurme 1988, 115).

Luin litteroituja haastattelutekstejä läpi useaan kertaan. Kun aineisto alkoi tulla tutuksi, siirryin prosessissa induktiiviseen vaiheeseen eli kävin tekstejä läpi alleviivaamalla kahdella eri värillä kahteen eri tutkimuskysymykseen liittyviä vastauksia. Seuraavaksi ryhmittelin nämä vastaukset tarkempien alaotsikoiden alle. Alaotsikot noudattivat teoriaosuuden aiheita. Numeroin valitsemani otsikot ja merkitsin numerot litteroituun tekstiin ja yhdistin näin saamani tiedot yhteen. Deduktiivisessa vaiheessa pyrin tarkastelemaan alustavasti ryhmiteltyä aineistoa ”omien linssieni” läpi pyrkimyksenä ymmärtää ilmiötä monipuolisemmin. Lopuksi tulkitsin analysoituja tuloksia eli pyrin pohtimaan analyysin tuloksia ja tekemään niistä johtopäätöksiä. (Hirsjärvi ym. 2010, 229, Hirsjärvi & Hurme 1988, 123.)

Tutkijan merkitys korostuu laadullisen tutkimuksen aineiston analyysissä. Tutkijan tulisi löytää haastateltavien vastauksista olennaiset ja yhdistävät piirteet. Tarkastelunäkökohtia on monia ja valintavaihtoehtoja useita. Näkökulman valintaan vaikuttavat tutkimuksen ongelmanasettelu, tutkijan tiedot ja kyvyt löytää erilaisia tarkastelukulmia. (Hirsjärvi & Hurme 1988, 121–122.)

6 Tutkimustulokset ja niiden tulkintaa

Tässä luvussa aloitan tutkimustulosten tulkinnan kertomalla ensin taustoja kyseisten tutkimuskohteiden toiminnan aloittamiselle. Sen jälkeen kerron miten maaseutua tai luonnonläheistä toimintaympäristöä hyödynnettiin lasten kasvun tukemisessa kuvailemalla millaista toimintaa järjestettiin ja mitkä olivat kasvattajien tärkeiksi kokemia asioita. Toisessa kappaleessa pohdin Green Care -toimintamallin mahdollisuuksia varhaiskasvatuksessa näiden esimerkkitapausten pohjalta.

6.1 Tutkimuskohteiden toiminnan taustoja

Alkusysäys luontopainotteisen toiminnan tarjoamiseen lapsille oli kaikissa tapauksissa kasvattajien omat läheiset ja hyvät luontokokemukset. Lisäksi kasvattajat olivat olleet huolestuneita siitä, että monet nykyajan lapset olivat kadottamassa läheisen suhteensa luontoon.

Kerhotoiminnan yrittäjä oli itse asunut lapsuudessaan samalla maatilalla, jossa hän aloitti kerhotoiminnan. Taustalla oli lisäksi yrittäjän oma nuoruudenkokemus: hän oli viettänyt jonkin aikaa Saksassa maatilalla, jonka yhteydessä oli ollut päiväkotitoimintaa. Lisäksi hän koki, että lapset olivat vieraantuneita luonnosta ja hänen mielestään oli tärkeää, että lapsilla pysyisi tuntuma elämän perusasioihin kuten ruuan alkuperään ja eläinten kanssa toimimiseen.

Samoin koki lammaspäiväkodin lastenhoitaja: hänen mielestään nykyajan lapset pääsivät liian vähän luontoon tai maatiloille tutustumaan eläimiin. Idea lampaiden ottamisesta päiväkodin läheisyyteen lähti siitä, että päiväkodin lastenhoitaja (H4) oli mukana päiväkodin edustajana Lapin luontokasvatushankkeessa. Tämän hankkeen tavoitteena oli kehittää lasten luontokasvatusta hyödyntämällä lähiympäristöä. Päiväkodin vieressä oli lampaille sopiva niittyalue ja lastenhoitajan oma innostuneisuus ja halu

tarjota lapsille läheisiä luontoelämyksiä lampaiden avulla johtivat siihen, että lampaat viettivät kesäajan päiväkodin viereisellä niityllä.

Maatilapäiväkodin yrittäjä puolestaan oli jo ennen päiväkodin perustamista kokenut, että luonto ja maalla asuminen olivat hänelle itselleen hyvä lepo- ja latautumispaikka, joka antoi hänelle paljon. Hän uskoi samanlaisen ympäristön olevan hyvä kasvuympäristö myös lapsille. Hänellä itsellään oli ollut vahva sisäinen ajatus siitä, miten maatilan elementtejä ja luontoa olisi mahdollista käyttää hyödyksi.

> Se oli sellanen idea mulla täällä sisällä, että olis oma päiväkoti, jossa olis kasvimaa, metsä, voitais kantaa puita sisälle, leivinuuni tai jotain. Tehtäis ruoka ite ja se kasvimaa, eläimiä ja se järvi kuulu myös siihen ajatukseen, se oli ollu jo lapsuudesta asti. (H1)

6.2 Toiminnan kuvailemista

Kerhotoimintaa oli viisi tuntia päivässä alle 6-vuotiaille lapsille eli kerhossa ei ollut esikoululaisia. Koulujen loma-aikoina järjestettiin kouluikäisille leiripäiviä. Kysynnästä huolimatta kerhotoiminnan yrittäjä ei halunnut perustaa kokopäiväistä päiväkotia oman perhetilanteensa vuoksi. Hän halusi tarjota palvelua niille perheille, joiden lapset olivat kotihoidossa, mutta joiden vanhemmat halusivat tarjota lapsilleen myös ohjattua toimintaa.

Kerhossa toteutettiin kiinteää viikkorytmiä, johon kuuluivat tiettyinä päivinä toistuneet toiminnat. Päivittäin lapset osallistuivat navetta-askareisiin ja tämän lisäksi eri päiville oli oma ohjelma mm. metsäretkipäivä, leivontapäivä, laululeikkipäivä, kädentaitojen päivä ja ratsastuspäivä. Ratsastaminen koettiin tärkeänä toimintana lapsille: se kehitti itsehillintää, keskittymistä, oman kehon hahmottamista ja antoi lapselle onnistumisen kokemuksia hänen pystyessään hallitsemaan isoa eläintä.

Maatilapäiväkoti tarjosi kokopäiväistä varhaiskasvatusta oman kunnan lapsille. Yksi päiväkodin lapsista tuli toiselta paikkakunnalta, rajanaapurikunnasta. Päiväkodissa ei ollut esiopetusta, joten esikoululaiset kulkivat kunnan järjestämään esikouluun. Muutama esikoululainen oli tässä päiväkodissa aamu- ja iltapäivähoidossa.

Maatilapäiväkodissa pyrittiin olemaan ulkona joka päivä heti aamusta lähtien. Joskus ulkoiltiin koko päivä, etenkin jos lähdettiin retkelle jonnekin vähän pidemmälle kuten esimerkiksi läheisen järven saareen. Päiväunetkin nukuttiin silloin tällöin ulkona: kesäaikaan pihalla oli lapsille hetekat, joissa uni maistui hyvin.

Sekä kerhossa että maatilapäiväkodissa ulkoiltiin päivittäin lähiympäristössä joko pihalla tai lähimetsissä. Metsässä oli parhaat mahdollisuudet liikkua vaihtelevassa maastossa. Metsä tarjosi hyvän oppimisympäristön kaikkeen toimintaan. Maatilapäiväkodin kasvattajien mielestä oli vaikea keksiä, mitä varhaiskasvatuksen sisältöaluetta ei voisi toteuttaa luonnossa. Esimerkiksi eettistä kasvatusta tapahtui metsässä jatkuvasti, kun lasten kanssa keskusteltiin miten kohdellaan eläimiä ja kasveja.

Lasten ruokailu tapahtui joko retkien aikana luonnossa, pihalla tai huonolla säällä sisätiloissa. Molemmissa kohteissa lapsille tarjottiin itse valmistettua luomuruokaa aina kuin mahdollista ja lapsille tarjottu maito oli oman tilan raakamaitoa. Päiväkodin terveystarkastaja neuvoi pyytämään kirjalliset luvat lasten vanhemmilta siihen, että lapsille saatiin antaa raakamaitoa. Sama koski läheiseltä tilalta haettuja luomukananmunia. Yrittäjä koki tämän yllättävänä, sillä kun lapsille haluttiin tarjota puhdasta, mahdollisimman hyvää lähiruokaa, niin silloin piti pyytää vanhemmilta lupa, mutta ”muuten lapsille voi sitten laittaa vaikka Brysselistä tuotua jauhelihaa” (H1).

Molemmissa kohteissa käytettiin omalla tilalla kasvatettuja vihanneksia niin pitkään kuin niitä oli saatavilla. Lapset osallistuivat kasvimaan hoitoon ja ruuanlaittoon. Kun oman tilan vihanneksia tai muita tuotteita ei ollut saatavilla, molemmissa paikoissa pyrittiin hankkimaan lähellä tuotettua luomuruokaa. Päiväkodin vanhempainyhdistys maksoi osan luomuruuan hankintakustannuksista. Luomutuotteiden saaminen etenkin talviaikaan vaati päiväkodin henkilökunnalta todellista sitoutumista asiaan, sillä lähin ostospaikka oli noin 40 kilometrin päässä sijaitseva kaupunki.

Eläimet olivat sekä kerhotoiminnassa että maatilapäiväkodissa luonnollinen osa toimintaa. Kerhossa eläinvalikoima oli laaja: muutama lehmä, vasikoita ja sonni, kanoja, sikoja, vuohia, hevonen, poneja, kissoja ja koiria.

Maatilapäiväkodin pihapiirissä oli lampaita ja kissoja, joita lapset saivat halutessaan käydä katselemassa tai silittelemässä. Pihan laidalla oli myös navetta, jossa asusti noin 40 lehmää. Kaikki toiminta lähti lapsista eli jos lapsi halusi mennä navettaan lehmiä katsomaan, niin aikuinen lähti sinne hänen kanssaan. Päiväkodin kissa seurasi lapsiryhmän mukana metsäretkillekin. Lastenhoitajan mukaan eläimet auttoivat lasten eroahdistukseen: kun eräällä päiväkodin aloittaneella uudella lapsella oli ollut aluksi koti-ikävä, niin hän oli rentoutunut ja unohtanut ikävänsä, kun oli päässyt välillä silittelemään lammasta tai halaamaan kissaa. Eläinallergiat eivät olleet ongelma missään tutkimuskohteessa. Huomattavaa on, että missään paikassa eläimet eivät oleskelleet sisätiloissa.

Lammaspäiväkodissa lampaat olivat kesän aikana osa päiväkodin toimintaa. Niiden avulla haluttiin korostaa luonnon merkitystä hyvinvoinnin lähteenä ja tuoda luonto lähemmäksi lasten elämää. Lapset seurasivat lampaiden elämää pihalta käsin ja pienemmissä ryhmissä ollessaan he saivat aikuisen kanssa mennä aitauksen sisäpuolellekin. Lapset saivat viedä lampaille vettä ja kuivaa leipää sekä puhdistaa likaantuneet juomakaukalot.

Lampaat kiinnostivat lapsia paljon ja niiden hoitaminen oli heille tärkeää. Lampaiden myötä myös sellaiset lapset saivat kokemuksia oikean eläimen hoitamisesta, joiden perheillä ei ollut kotona lemmikkieläimiä. Lampaat inspiroivat lapsia myös muuhun toimintaan: kesän aikana syntyi mm. paljon lammasaiheisia piirustuksia. Lampaita on toivottu myös jatkossa päiväkodin arkea rikastamaan.

6.3 Kasvattajien havaintoja ja kokemuksia

Maatilapäiväkodin lastentarhanopettajan mielestä lapsen pitää saada olla luonnollisesti tekemisissä luonnon kanssa ilman erityistä ohjelmaa, sillä aikuisen tuoma ideologinen toiminta ei mahdollista sitä, että lapsi saisi olla päätekijä. Heidän toiminnassaan ei käytetty mitään luontoon liittyviä tehtäväkirjoja tai muuta oheismateriaalia.

Kasvattajat korostivat sitä, miten erinomainen leikkiympäristö metsä itsessään on – sinne ei kaivattu leluja. Lasten mielikuvitus muutti juurakot kaivinkoneiksi ja kivenkolot kaivoksiksi, joista sai louhittua kultaa. Lapset sitoutuivat leikkeihin paremmin kuin hiekkalaatikolla tai pihassa ja he leikkivät useamman lapsen ryhmissä. Kerhossa lapset olivat itsekin todenneet, että ”metsässä tulee aina ne parhaimmat leikit”. Metsässä ei myöskään tullut juuri lainkaan riitoja lasten kesken.

Metsässä tapahtunut toiminta oli molemmissa paikoissa lapsilähtöistä. Aikuinen oli lapsen tukena ja vastasi, mikäli lapsi kysyi, mutta muuten kaikki toiminta lähti lapsista ja heidän kiinnostuksestaan. Aikuinen ei ollut metsässä opettamassa vaan lapsille haluttiin antaa kokemuksia ja elämyksiä.

> …metsässä on niin paljon semmosta, mikä sen ikäselle, 3-5-vuotiaan aisteja ruokkii kokonaisvaltaisena elämyksenä, että ne ei tarvi vielä keskittyä johonkin, vaan et se on niinku kokonainen, et sillon lapsi niinku oppiin sen, että miltä tuntuu maata sammaleella ja miltä tuntuu, millanen ääni kuuluu, kun kivet vierii rinnettä ja mimmosta on, kun syö puun rungon päällä. (H3)

Sekä kerhotoiminnan että maatilapäiväkodin kasvattajat kritisoivat valmiita luontokasvatusohjelmia kuten esimerkiksi Metsämörritoimintaa. Kaikki olivat samaa mieltä siitä, että sinänsä on positiivista, että lasten kanssa mennään metsään, mutta nämä kasvattajat eivät halunneet tehdä metsäretkistä tai muusta luontoläheisestä toiminnasta aikuisjohtoista toimintaa, johon on annettu aikuiselle valmiit toimintaohjeet ja määrätty konsepti.

> Lapset pitää saada olla luonnollisesti luonnossa eikä sitä tarvi tehä sellasta. Ihan hyvä, että ne lapset saa mennä metsään ja muuta mutta jos siitäkin tulee sellanen että ei voida mennä metsään muuta kuin huutamalla ”terve metsä”. (H2)

Kerhon kasvattaja ajatteli samoin: hänen mielestään oli luontoympäristön aliarvioimista, jos aikuinen lähti sinne viihdyttämään lapsia vaikkapa

pukeutumalla peikoksi. Hänen mukaansa metsässä tapahtui niin paljon ja siellä oli niin paljon virikkeitä, että aikuisen ei tarvinnut siellä tehdä mitään ylimääräistä. Jos lasten huomio kiinnitettäisiin johonkin tonttuun tai peikkoon, niin silloin toiminnan luonne muuttuisi: siitä tulisi aikuislähtöistä toimintaa. Kerhotoiminnan yrittäjä korosti, että aikuisen tulisi luottaa siihen, että metsä itsessään riittää lapsille.

Kerhotoiminnan yrittäjä uskoi vahvasti siihen, että lapsen tulee saada omakohtaisia kokemuksia luonnosta ja elämän perusasioista, jotta hän ymmärtäisi koko elämänketjun ja sitä myöten hänelle tulisi halu suojella luontoa ja eläimiä sekä esimerkiksi kierrättää. Pelkällä opettamisella nämä asiat jäävät lapselle irrallisiksi ajatuksiksi, lasten on saatava niistä omia kokemuksia. Maatilapäiväkodin perustaja uskoi siihen, että luonnossa saaduista elämyksistä jää lapsille sellaiset muistijäljet, että ne ovat heille myöhemmin elämässä tärkeä voimavara.

6.4 Toiminnan taustatuet

Toiminnan taustalla on oltava hyviä tukijoita, sillä tällainen toiminta harvoin on taloudellisesti kovin kannattavaa. Molemmissa paikoissa sekä kunnan taustatuki että vanhempien perustamat kannatusyhdistykset koettiin ratkaisevan tärkeinä.

> Toisessa valossa tarkasteltuna voi ihmetellä, että kuinka tuollainen toiminta saattoi kahdeksankin vuotta jatkua, että kyllä me oltiin aika sitkeitä, koska me ihan hirmusen pienellä korvauksella, kun vaan ajateltiin, että tää on hyvä asia ja kaikille kivaa. Et se oli elämäntapa. (H3)

Kerhotoiminnan vahvana taustatukena oli kunnan varhaiskasvatuspäällikkö, jonka mielestä tällainen kerho oli erinomainen vaihtoehto. Kunta suhtautui myönteisesti tähän toimintaan ja maksoi osan kerhomaksusta. Muuta vastaavaa toimintaa kunnassa ei ollut, joten maksettu tuki oli räätälöity nimenomaan tätä kerhoa varten. Kunnan varhaiskasvatuspäällikkö näki tilanteen hyvänä sekä perheiden että kunnan kannalta: perheille tarjottiin laadukasta kerhotoimintaa ja kunnan osallistuminen kerhomaksuihin oli huomattavasti kannattavampaa kuin se, että nämä kerhotoiminnassa mukana olleet perheet olisivat hakeneet kunnan päivähoitopaikkoja. Kerho

toimi kahdeksan vuotta ja päättyi yrittäjälle samanaikaisesti sattuneiden vastoinkäymisten vuoksi (sairastuminen ja tiloihin liittyneet ongelmat).

Maatilapäiväkotia perustettaessa yrittäjä sai Elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen (ELY) kautta EU-tukea toiminnan perustamiseen. Rahoituksen saamiseen vaikutti uuden innovatiivisen yrityksen perustaminen maaseudulle sekä nainen yrittäjänä. Myös kunta tuki aiemmin maatilapäiväkodin toimintaa ja kunnan ostopalvelu mahdollisti sen, että oman kylän lapset olivat kyseisessä lähipäiväkodissa. Vuonna 2009 kunta lopetti säästöihin vedoten kokonaan ostopalvelutoiminnan, jolloin päiväkodin lapsimäärä putosi 12 lapsesta tämänhetkiseen viiteen lapseen. Kunnan päätöksen vuoksi hoitomaksut nousivat merkittävästi, myös sen vuoksi, että kunnassa ei makseta lapsen yksityisen hoidon tuen kuntalisää. Ne vanhemmat, jotka eivät pystyneet maksamaan yksityisen päiväkodin hoitomaksua, alkoivat kuljettaa lapsensa noin 20 kilometrin päässä sijaitsevaan kunnan päiväkotiin.

Lammaspäiväkodin taustatukena toimivat Lapin ELY-keskuksen luontokasvatus ja -tiedotushanke, Lapin ympäristökeskuksen ”Maisemanhoidosta työtä Lappiin”- hanke, kunta, paikallinen rautakauppa ja Lapin luontopalvelut.

6.5 Vanhempien rooli

Vanhempien aktiivisella toiminnalla oli ratkaisevan tärkeä merkitys niin kerhotoiminnalle kuin maatilapäiväkodin toiminnallekin. Molemmissa paikoissa vanhemmat olivat perustaneet kannatusyhdistyksen toimintaa tukemaan. Kerhon kannatusyhdistys mm. järjesti talkoita ympäristön kunnostamiseksi. Päiväkodin kannatusyhdistys hankki varoja järjestämällä erilaisia tapahtumia sekä myyjäisiä mm. läheisen työväentalon kesätorilla. Lasten vanhemmat olivat olleet molemmissa tutkimuskohteissa erittäin tyytyväisiä toimintaan. He kokivat maaseutumaisen ympäristön ja luonnossa touhuamisen tärkeänä, vaikka lasta hakiessaan heitä oli saattanut odottaa ”korviin asti savinen lapsi” (H3).

6.6 Lupamenetelmät

Maatilan yhteydessä sijainneiden päivähoitoyksiköiden perustamisvaiheessa tuli ottaa huomioon samanlaiset seikat kuin mitä tahansa yksityistä päivähoitoyksikköä perustettaessa. Tilojen tuli olla asianmukaiset ja toimintaan sopivat. Toimintaa valvoivat kunnan terveystarkastaja, rakennustarkastaja, palotarkastaja ja päivähoidon tarkastaja, kuten kaikkia muitakin yksityisiä päiväkoteja. Maatilan läheisyys tai eläinten mukanaolo ei aiheuttanut mitään lisätarkastuksia päivähoitoon liittyen. Molemmilla yrittäjillä oli positiivisia kokemuksia siitä, miten kunnan tarkastajat olivat suhtautuneet yllättävänkin avarakatseisesti tähän toimintaan ja kehottaneet käyttämään toiminnan toteuttamisessa ”maalaisjärkeä”. Kerhotoiminnan yrittäjä koki työläinä eläinten pitoon liittyneet EU-tarkastukset, jotka eivät siis liittyneet millään lailla siihen, että tilalla oli lapsia hoidossa.

Lampaiden pitämiseen tarvittiin kunnalta lupa maa-alueen käyttämiseen, mutta muita lupia ei tarvittu. Päiväkodin henkilöstö kuitenkin kysyi myös naapuruston mielipiteitä siihen, että lampaat tulisivat kesän ajaksi alueelle. Naapureiden suhtautuminen oli pääsääntöisesti positiivista. Ympäristökasvattajana toimiva lastenhoitaja sitoutui hoitamaan lampaita myös viikonloppuisin ja hänen kahden viikon lomansa aikana lampaiden hoitovastuu oli paikallisella 4H-yhdistyksellä.

6.7 Green Care -toimintamallin mahdollisuudet

Green Care -toimintamalli ei ollut haastateltaville tuttu yrityksen perustamisvaiheessa. Kerhotoiminnan aikana tätä käsitettä ei Suomessa vielä edes käytetty. Molemmat yrittäjät kokivat toimintansa olevan luontopainotteista, maaseutumaisessa ympäristössä tapahtuvaa lapsilähtöistä toimintaa, jossa lähiympäristö metsineen oli lasten tärkein kasvu- ja oppimisympäristö.

Päiväkodin omistajaan oli muutama vuosi sitten ottanut yhteyttä eräs tutkija Green Care -toimintaan liittyen. Päiväkodin toiminta oli perustunut yrittäjän

omiin ajatuksiin ja näkemyksiin, hän oli tehnyt sitä omien sanojensa mukaan vaistonvaraisesti. Hän oli mielessään ajatellut tämän toiminnan olevan eräänlaista hoivamaataloutta. Green Care -toimintamalliin tutustuttuaan hän sai omalle toiminnalleen käsitteitä.

Sekä maatilapäiväkoti että kerhotoiminta olivat yksityisyrittäjien järjestämää toimintaa. Käytännössä esimerkiksi eläinten pitäminen vaatii jatkuvaa hoitoa, myös silloin, kun lapset eivät ole hoidossa. Niinpä yksityisyrittäjyys oman kotitilan yhteydessä oli ainut tapa toteuttaa kokonaisvaltaista Green Care -toimintamallin mukaista varhaiskasvatustoimintaa. Molemmat yrittäjät mainitsivat tämän toiminnan olevan tekijöilleen enemmän elämäntapa kuin pelkkä työ.

> Et meidän työpäiväthän ei oo kahdeksantuntisia eikä edes kymmentuntisia, ne on ihan jotain muuta. Se on elämäntapa. Tähän ei voi lähtee silleen, et jos haluaa pitää tiukasti kiinni työajasta ja loma-ajasta ja saada vielä rahaakin lomalta, että tässä on ihan eri arvot sitten. (H1)

6.8 Toteuttamismahdollisuudet muissa yksiköissä

Kaikilla haastattelemillani kasvattajilla oli hyvin samansuuntaiset ajatukset siitä, mitä heidän toteuttamistaan ajatuksista olisi mahdollista toteuttaa muissa päiväkodeissa, vaikkapa kaupungissa sijaitsevassa kunnallisessa päiväkodissa.

Ensinnäkin kaikki kasvattajat korostivat ulkoilun merkitystä sekä lähiympäristön tärkeyttä leikki- ja oppimisympäristönä. Päiväkotien pihoihin tulisi kiinnittää enemmän huomiota: pihoja ei saisi rakentaa ”liian turvallisiksi ja valmiiksi eli että niissä ei loppujen lopuksi voi tehdä yhtään mitään” (H2). Lastentarhanopettajan mielestä sellaiset valmiit leikkitelineet, joissa mennään ylös ja sitten lasketaan alas, voisi poistaa kokonaan. Tällaisiin leikkitelineisiin suunnitellut eurot voisi sijoittaa paremmin siten, että pihalle kasvatettaisiin puita ja pensaita ja tuotaisiin isoja kiviä. Sen sijaan keinut ja hiekkalaatikot ovat hänen mielestään tarkoituksenmukaisia päiväkotien pihoilla.

Toiseksi sekä kerhotoiminnan että maatilapäiväkodin kasvattajat nostivat esiin lapsille tarjottavan ruuan. Ruuan laatuun tulisi kiinnittää enemmän

huomiota. Lapsilla tulisi olla mahdollisuus jollakin tavalla osallistua ruuan valmistukseen, jos ei muuten niin vaikkapa kasvattamalla ituja. Ruoka pitäisi valmistaa kunnon raaka-aineista päiväkodin omassa keittiössä. Lasten tulisi saada kokemuksia siitä, että ruoka tuoksuu päiväkodin käytävillä, että se ei vain tule valmiina pakettina jostakin keskuskeittiöstä. Yksi haastateltavista (H1) koki ristiriitaisena tämänhetkisen tilanteen monissa päiväkodeissa eli että toisaalta ollaan hyvin tarkkoja ja hygieenisiä kaikkeen ruokaan liittyvän kanssa (esimerkiksi lapset eivät saa mennä keittiötiloihin tai ottaa itse ruokaa) ja toisaalta ruoka itsessään on köyhää ja huonoista raaka-aineista valmistettua. Hyvä ravinto on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja jaksamista. Toisen haastateltavan (H3) mielestä lasten arvostus ruokaa kohtaan lisääntyisi, kun siihen olisi läheisempi suhde.

Lammasprojekti osoitti sen, että vaikka kokonaisvaltainen Green Care -toimintamallin toteuttaminen ei olisi mahdollista, niin halutessa on kuitenkin mahdollista toteuttaa jotakin tähän toimintamalliin liittyvää. Toki se vaatii hyvin sitoutunutta ja asiasta innostunutta henkilökuntaa.
Lammaspäiväkodissa yhden henkilön innostus tarttui vähitellen myös muuhun henkilökuntaan: aluksi muun henkilökunnan suhtautuminen oli epäluuloisen kiinnostunutta ja huvittunutta, mutta vähitellen heidän suhtautumisensa muuttui myötämielisemmäksi. Vanhemmat olivat ensin suhtautuneet hankkeeseen samoin uteliaan huvittuneesti, mutta loppujen lopuksi vanhemmat olivat olleet lampaista todella innostuneista ja muutama oli jopa harkinnut hankkivansa omalle kotipihalleen lampaita.
Lastenhoitaja itse käytti projektin toteuttamiseen paljon omaa aikaansa, mutta koki myös saaneensa uutta sisältöä työhönsä.

> Vaatihan tämä lammasprojekti minulta tosi paljon, en ole työtunteja laskenu kuinka paljon olen tähän omaa aikaa käyttänyt mutta paljon, tähän täytyy olla sitoutunu, mutta on myös ilo saada monipuolisuutta omaan työhön, tämä on tuonu niin paljon ja antanu sisältöä. (H4)

6.9 Tulevaisuudennäkymät

Kolmen esittelemäni tutkimuskohteen tämänhetkinen tilanne on seuraavanlainen: kerhotoiminta on päättynyt edellä mainituista syistä johtuen. Lammaspäiväkodilla oli puolestaan hankkeesta niin hyviä kokemuksia, että kesällä 2012 päiväkodin viereiselle niitylle on tulossa

uudelleen lampaita. Maatilapäiväkodin toiminnan jatkuminen on sitä vastoin tällä hetkellä vaakalaudalla. Kunnan tuen loppuminen eli ostopalvelutoiminnan päättyminen oli suuri takaisku päiväkodille. Päätöstä perusteltiin kunnan säästötoimilla, mutta yrittäjä näkee taustalla myös poliittisia päätöksiä: ”kuntatasolla vain raha ratkaisee; varhaislapsuuden arvostamisesta on mun mielestä kyse” (H1). Toiminnan jatkumisen edellytyksinä ovat esimerkiksi tulevat kuntaliitokset tai toiminnan laajentaminen koskemaan myös muita palveluja. Tilalla on jo järjestetty koululaisten leirikouluja. Suunnitelmissa on myös esimerkiksi vanhusten päivähoitopalvelut ja niiden yhdistäminen lasten päivähoitoon. Toimintaa ei kuitenkaan haluta laajentaa niin paljon, että se vaatisi lisätyövoiman palkkaamista, sillä ulkopuolisen työntekijän palkkaaminen tulee yrittäjälle kalliiksi.

6.10 Yhteenveto

Aineistoja tulkittaessa oli vaikea löytää eroja tutkimuskohteiden välillä, sillä haastateltavien ajatukset ja vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia. Haastateltavat olisivat ajatustensa puolesta voineet työskennellä samassa yksikössä, sillä niin yhteneväiset heidän mielipiteensä olivat.

Kahden tutkimuskohteen omistajat kertoivat idean toimintaan lähteneen heidän omista vahvoista luontokokemuksistaan. Heidän toimintaansa ohjasivat vahvat sisäiset ajatukset siitä, että tämäntyyppinen kasvatus olisi lapsille parasta. Kumpikaan ei maininnut toimintansa pohjautuvan mihinkään teoriaan, mutta heidän ajatuksistaan ja työskentelytavoistaan löytyi yhteyksiä alussa mainitsemiini ympäristökasvatusteorioihin. Kaikissa tutkimuskohteissa korostettiin elämysten merkitystä ja samaa asiaa esitti maakasvatusteorian isä Van Martre. Hän toivoi lasten saavan luonnosta niin hyviä kokemuksia, että he kokisivat olonsa siellä yhtä kotoisaksi kuin ollessaan omassa kodissaan. Hän painotti, että lasten tuli saada tiedon sijaan tunnekokemuksia luonnosta.

Elämysten merkitys on myös Jerosen ja Kaikkosen talomallin keskeisin ajatus. Varhaislapsuudessa muodostuu talon pohjakerros eli silloin koetut

luontokokemukset herättävät kiinnostuksen luontoon. Näiden myönteisten kokemusten myötä lapselle kehittyy empaattinen suhde luontoon eli ympäristöherkkyys.

Samaten Palmerin puumalli toteutui tutkimuskohteissa, sillä vaikka haastateltavat eivät puhuneet varsinaisesti opettamisesta tai ympäristökasvatuksesta, niin kaikissa kohteissa oppimista tapahtui lasten toimiessa Palmerin mainitsemilla kolmella tasolla samanaikaisesti: ympäristössä, ympäristöstä ja ympäristön puolesta.

Kaikissa tutkimuskohteissa luontoympäristö koettiin tärkeäksi toiminta- ja oppimisympäristöksi. Lapsille haluttiin tarjota luontoelämyksiä osana päivittäistä toimintaa. Eläimet olivat osa näitä elämyksiä. Kaikki kasvattajat olivat vakuuttuneita siitä, että luontoon liittyvät elementit tukivat lasten hyvinvointia. Kaikilla haastatelluilla kasvattajilla oli itsellään hyvin läheinen suhde luontoon. He olivat itse kokeneet sen, miten luonnosta saadut kokemukset vaikuttivat positiivisesti vielä aikuisiälläkin. Heidän omakohtaiset kokemuksensa vaikuttivat merkittävästi siihen, että he halusivat tarjota vastaavia kokemuksia lapsille.

Kokoavasti voidaan todeta seuraavaa: tutkimuskohteiksi valitut maatilapäiväkoti ja kerhotoiminta täyttivät kaikki Green Care -toimintamallin mukaiset vaatimukset. Ne toimivat maaseutumaisessa ympäristössä, jossa luonto ja eläimet olivat tärkeä osa toimintaa. Yrityksiä johtivat ammattitaitoiset, koulutetut henkilöt. Toiminnalla oli selkeä tavoite lasten hyvinvoinnin edistämiseksi. Toiminnassa korostettiin kokemuksellisuutta ja osallisuutta. Tutkimuskohteenani ollut hämäläinen päiväkoti saattaa olla tällä hetkellä ainoa toimivan maatilan yhteydessä sijaitseva varhaiskasvatusyksikkö Suomessa. Näin pitkälle viety Green Care -toimintamallin toteuttaminen vaatii kasvattajalta suurta sitoutumista eli käytännössä yksityisyrittäjyyttä. Eläinten pitäminen ja maatilan hoitaminen vaatii jatkuvaa läsnäoloa. Tällaista toimintaa ei enää voi ajatella pelkästään työnä vaan se on elämäntapa, joka sitoo yrittäjän täysin tähän työhön. Joitakin Green Care -toimintamalliin liittyviä elementtejä on kuitenkin

mahdollistaa toteuttaa missä tahansa varhaiskasvatuksen yksikössä, kuten osoitti esimerkkinä ollut lammaspäiväkoti.

7 Luotettavuus

Tutkimuksen reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta eli sen kykyä antaa ei-sattumavaraisia tuloksia. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa reliaabelius on ongelmallista, sillä tulosta voidaan reliaabelina, jos kaksi arvioijaa päätyy samanlaiseen tulokseen tai jos samaa henkilöä tutkitaan useaan eri kertaan ja kaikilla kerroilla päädytään samaan lopputulokseen. (Hirsjärvi ym. 2010, 231.) Reliaabelius ei toteudu tässä tapaustutkimuksessa, sillä täsmälleen samanlaisia tutkimustuloksia ei ole mahdollista saada johtuen valitusta kvalitatiivisesta tutkimustavasta sekä tutkijan arvojen ja tietojen vaikutuksesta aineiston tulkintaan ja analyysiin.

Tutkijalla on aina omat ennakkokäsityksensä tutkittavista kohteista, mutta niiden ei pitäisi antaa vaikuttaa tutkimuksen lopputulokseen. (Syrjälä 1994, 15). Täydellinen objektiivisuus ei kuitenkaan ole mahdollista - eihän kenenkään ole mahdollista irrottautua itsestään ja sulkea pois täysin omaa ajatteluaan. Riittääkin, että tutkija pyrkii aktiivisesti tiedostamaan omat asenteensa ja uskomuksensa, ja koettaa parhaansa mukaan toimia siten, etteivät ne vaikuttaisi tutkimukseen liiaksi. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Kuten jo johdannossa mainitsin, olen itse hyvin kiinnostunut luontokasvatuksesta ja luonnon elementtien hyödyntämisestä varhaiskasvatuksessa. Tämä seikka vaikutti aiheen valintaan, mutta tiedostan sen vaikutuksen myös aineiston tulkintaan. Minun tutkijana on mahdoton sanoutua irti omista arvolähtökohdistani, sillä arvot muovaavat sitä, miten pyrin ymmärtämään tutkimaani ilmiötä. (Hirsjärvi ym. 2010, 161.) Sekä tutkija että tutkittava tulkitsevat maailmaa omista lähtökohdistaan käsin ja merkitykset kohtaavat heidän vuorovaikutuksessaan (Syrjälä 1994, 15).

Mitä useampaa tutkimusmenetelmää käytetään, sitä varmempaa on saatu tieto. Tätä kutsutaan triangulaatioksi eli samaa ilmiötä tarkastellaan useasta eri suunnasta. (Metsämuuronen 2006, 134.) Omassa tutkimuksessani tämä ei toteutunut. Triangulaation sijaan voisin luonnehtia tutkimukseni validiutta,

kuten Janesick (2000) sen määrittelee, ”kiteyttämiseksi (crystallization): tutkimus on kuin kristalliin katsomista. Mitä me näemme kun katsomme kristallipalaa riippuu siitä kuinka me sitä katsomme.” (Hirsjärvi ym. 2010, 233).

Haastatteluun katsotaan sisältyvän aina virhelähteitä, jotka voivat aiheutua haastattelijasta, haastateltavasta tai itse tilanteesta. Tutkijana koin haastattelutilanteet luottamuksellisiksi ja miellyttäviksi. Haastateltavat vastasivat kaikkiin esittämiini kysymyksiin eikä kysymyksissä käsitelty mitään arkaluonteisia tai sellaisia kysymyksiä, joihin olisi haluttu antaa sosiaalisesti suotavia vastauksia, joten voidaan olettaa, että haastateltavat eivät tunteneet tarvetta kaunistella totuutta. Joskus haastateltavat saattavat antaa tietoa sellaisistakin asioista, joita tutkija ei kysykään. (Hirsjärvi ym. 2010, 206.) Näin kävi tässä tutkimuksessakin, sillä maatilapäiväkodin toiminnan jatkumisen epävarmuus nousi esiin usean kysymyksen yhteydessä, vaikka sitä aihetta ei kysytty.

Haastatteluaineisto on aina konteksti- ja tilannesidonnaista. Tutkimani henkilöt saattoivat puhua haastattelutilanteissa toisin kuin jossain toisessa tilaisuudessa. (Hirsjärvi ym. 2010, 207.) Huomioitavaa on esimerkiksi se, että päiväkerhon toiminnan päättymisestä oli kulunut kolme vuotta, joten vastaukset perustuivat menneisiin muistoihin. Aika ja etäisyys ovat saattaneet muuttaa haastateltavan ajatuksia ja vastaukset olisivat voineet olla toisenlaiset, jos haastattelu olisi tehty aktiivisen toiminnan aikana.

Tutkimuksen validiuksella tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoituskin mitata, toisin sanoen tutkiko tutkimus sitä, mitä sen oli tarkoitus tutkia (Hirsjärvi ym. 2010, 231; Tuomi & Sarajärvi 2002, 133). Tässä tutkimuksessa tutkimusmenetelmä oli tarkoituksenmukainen tutkimuskysymyksiin nähden. Kaikkiin esitettyihin kysymyksiin saatiin vastaukset. Haastateltaviksi valituilla henkilöillä oli asiantuntevaa tietoa tutkimusaiheesta. Olen myös tuonut esiin oman suhteeni tutkittavaan ilmiöön. Tutkimustulosten perusteella ei voida väittää, että asiat ovat todellisuudessa juuri näin, sillä tutkimustulokset ovat haastateltavien henkilöiden ja tutkijan

käsitys todellisuudesta ja tutkittavasta ilmiöstä. Tämä tutkimus on yksi tulkinta Green Care -toimintamallista ja sen soveltamismahdollisuuksista varhaiskasvatukseen.

Olen pyrkinyt parantamaan tutkimuksen luotettavuutta antamalla tarkan selostuksen tutkimuksen toteuttamisesta sen eri vaiheissa sekä kertomalla miten aineistoa on analysoitu (Hirsjärvi ym. 2010, 232).

8 Pohdintaa

Tutkimustavasta johtuen tässä tutkimuksessa korostui aikuisen rooli ja aikuisten näkökulmat, lasten toiminta ja heidän ajatuksensa jäivät puuttumaan täysin. Tämä johtui valitsemastani tutkimustavasta: olin valinnut haastattelun ja haastateltavina olivat vain aikuiset kasvattajat. Tutkimukselle olisi antanut lisäarvoa joko lasten haastattelu tai heidän havainnointinsa.

Valitsin tutkimuksen aiheeksi uuden ilmiön Suomessa, mutta havaitsin tämän toimintamallin olevan ainakin varhaiskasvatuksessa hyvin marginaalista toimintaa. Täydellisesti Green Care -toimintamallin mukaan toimivien varhaiskasvatusyksiköiden määrä tuskin tulee kasvamaan nopeasti, sillä se vaatisi toimintaympäristökseen toimivan maatilan sellaisilla alueilla, joissa on paljon lapsiperheitä. Tämä yhtälö vaikuttaa Suomessa liki mahdottomalta.

Sen sijaan luonto- ja ympäristökasvatus on Suomessa tällä hetkellä voimakkaasti esillä ja vaikuttaa siltä, että sitä tullaan yhä enemmän painottamaan varhaiskasvatuksen saralla. Nykyaikana ollaan menossa kovaa vauhtia kohti yhä teknisempää maailmaa, mutta samaan aikaan on nousemassa myös ”slow life” – eli ajattelutapa, jossa korostetaan hitaampaa elämäntapaa ja halutaan palata takaisin luontoon. Varhaiskasvatuksessakin tämä ajattelu on jo havaittavissa, sillä yhä useampi päiväkoti mainostaa olevansa ”luontopainotteinen”. Tämä vaikuttaa olevan erityisesti yksityisten päiväkotien houkutin saada uusia asiakkaita. Mikäli vanhemmat haluavat painottaa luontokasvatusta valitessaan lapselle päivähoitopaikkaa, heidän kannattaisi ottaa selvää, mitä luontopainotteisuus todella tarkoittaa. Olen itse huomannut tätä ajatusta käytettävän joskus melko löyhin perustein, joten eräs jatkotutkimusaihe olisi tutkia sitä, millaista todellinen arkipäivän toiminta on niissä päiväkodeissa, jotka mainitsevat toiminnan olevan luontopainotteista.

Maatilapäiväkodin epävarmat tulevaisuudennäkymät varjostavat päiväkodin toimintaa. Päiväkodin sijainnilla on tässä tapauksessa suuri merkitys: jos vastaava päiväkoti olisi lähempänä pääkaupunkiseutua, sen toiminta jatkuisi

aivan varmasti. Kuten jo Järvenpään kerhotoiminta osoitti, tämäntyyppisellä toiminnalla on kysyntää kaupungeissa asuvien perheiden keskuudessa. Ongelma on tietenkin siinä, että pääkaupunkiseudun läheisyydessä on aina vain vähemmän maatiloja, saatika sellaisia tiloja, joiden omistajilla olisi koulutusta ja halukkuutta yhdistää lasten päivähoitotoiminta maatilan pyörittämisen oheen.

Päiväkodin epävarma tulevaisuus heijastui haastattelutilanteissa myös siinä, että haastateltavien vastauksista nousi esiin huoli päiväkodin toiminnan jatkumisesta, vaikka tätä asiaa ei kysytty. Erityisesti päiväkodin perustajan ja nykyisen yrittäjän mielessä tämä asia oli esillä voimakkaasti ja se heijastui koko haastattelutilanteeseen. Tämä toki on täysin ymmärrettävää, koska päiväkodin perustaminen on ollut hänen unelmansa ja sen toteutuminen on vaatinut paljon työtä ja taloudellisia uhrauksia.

Haastatteluissa korostui yksityisyrittäjyys varhaiskasvatuksessa, koska kaksi tutkimuskohdetta toimi yksityisinä yksikköinä. Yrittäjällä on oma vapautensa toimia omien periaatteidensa mukaisesti, mutta se myös vaatii lukemattomia työtunteja ja koko elämän sovittamista oman yrityksen pyörittämiseen.

Harvassa päiväkodissa on mahdollista toteuttaa yhtä pitkälle vietyä luontokasvatusta kuin tutkimuskohteissa, mutta näistä ajatuksista on halutessa mahdollisuus poimia joitakin osa-alueita arkea rikastuttamaan. Haastatteluissa tuli esiin, että yksinkertaisin tapa lisätä luontokasvatusta on lisätä ulkoilun määrää ja hyödyntää enemmän lähiympäristöä ja sen tarjoamia luontokokemuksia. Tämä asia ei vaadi muuta ylimääräistä kuin aikuisten oikean asenteen. Lasten turvallisuus on tietenkin tärkeä asia, mutta aikuisten liiallinen varovaisuus ja turvallisuuden varmistelu voi pahimmillaan johtaa siihen, että lapsia ei viedä pois aidatulta asfalttipihalta.

Toinen esiin noussut seikka oli ruoka ja sen laatu. Haastateltavien mielestä se on tärkeä osa lasten hyvinvointia. Nykyään päiväkodit ovat siirtyneet keskuskeittiömalliin eli niihin tuodaan ruoka isoista laitoskeittiöistä. Vaikka joku päiväkoti haluaisi panostaa ruokaan, niin se on käytännössä hankalaa,

koska päiväkodeissa harvoin enää on omia keittiöitä. Aihe puhututtaa vanhempia juuri tällä hetkellä. Helsingin Sanomissa 10.3.2012 julkaistussa artikkelissa eräs äiti halusi kyseenalaistaa sen, miten Vantaan päiväkodeissa lapsille syötetään Brasiliassa paistettua jauhelihaa – siitä huolimatta, että Vantaalla halutaan tarjota lapsille lähiruokaa. Säästöistä on varmasti tässäkin taas kerran kyse, mutta maalaisjärjen käyttö olisi toivottavaa.

Lammaspäiväkoti oli esimerkki siitä, miten eläimiä on mahdollista ottaa osaksi päiväkodin toimintaa. Kaikkien päiväkotien läheisyydessä ei tietenkään ole sopivaa niittyä lampaille, mutta muitakin eläinvaihtoehtoja varmasti on olemassa kuten vaikkapa koira päiväkotiryhmässä. Helsingin kaupungin ylläpitämä Fallkullan kotieläintila Malmilla on yksi mahdollisuus tarjota lapsille tilaisuus päästä edes näkemään eläviä maatilan eläimiä. Tämä tila onkin pääkaupunkiseudulla suosittu päiväkotien retkikohde.

Luontolähtöinen, Green Care -toimintamallin mukainen varhaiskasvatus voi kuulostaa toisaalta vanhanaikaiselta tänä aikana, jolloin lastenkin tulisi jo pienestä pitäen oppia käyttämään erilaisia tietoteknisiä välineitä, opetella lukemaan sähköisiltä lukulaitteilta tai käyttää tietokonetta päivittäin. Kuitenkin luonnon hyödyntäminen lasten varhaiskasvatuksessa on myös erinomaista vastapainoa kaikelle tekniikalle ja kiireiselle elämäntavalle.

Tämä tutkimus osoitti sen, että lasten luontokasvatus ei vaadi aikuiselta täydellisiä luonnontuntemuksen taitoja. Jotkut aikuiset saattavat aristella metsäretkiä sen vuoksi, että he eivät tunne kaikkia kasveja tai eläimiä lasten niitä mahdollisesti kysyessä. Toinen epävarmuuden aiheuttaja voi olla aikuisillakin pelko kohdata oikeaa luontoa. Mikäli aikuisella on itsellään joko tiedostettuja tai tiedostamattomia pelkoja luonnonelementtejä kohtaan, lasten luontoretket eivät toteudu parhaalla mahdollisella tavalla. Kasvattajien on itse ymmärrettävä toimintaympäristön merkitys. Aikuisten vastenmielinen asenne on huono lähtökohta saavuttaa onnistuneita luontokokemuksia.

Sekä esittelemäni luontokasvatusteoreetikot että haastattelemani kasvattajat olivat kaikki vakuuttuneita siitä, että lapsille riittävät luonnosta saadut

elämykset ja kokemukset. Luontoon ei tarvitse lähteä opiskelemaan vaan nauttimaan. Luonto kaikkine elementteineen on lapselle erinomainen ympäristö kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja oppimisen edistämiseen.

Itsellenikin tämä oivallus oli tärkeä, sillä vaikka olen mielelläni vienyt lapsia metsäretkille ja luontoon, myönnän, että olen ajoittain sortunut toimimaan opettajana eli toisin sanoen alkanut nimeämään kasveja tai kyselemään eläimiin liittyviä asioita. Olen myös saattanut opettajamaisesti neuvoa kohti kestävän kehityksen ajatuksia. Tällainen ulkoapäin syötetty ajattelu ei kuitenkaan ole oikea keino läheisen luontosuhteen muodostumiseen. Tärkein asia siis on, että lapselle muodostuu oma henkilökohtainen suhde luontoon, hänen ympäristöherkkyytensä herää ja vahvistuu. Vasta sen jälkeen lapsi välittää aidosti ympäristöstään ja tämä taas vähitellen johtaa todelliseen kestävän kehityksen ajatteluun. Läheinen luontosuhde on tärkeä osa lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia.

Lähteet

Aho, L. (1987). *Lapsi, luonto ja kasvatus.* Helsinki: WSOY.

Aho, L. (1997). Luonto- ja ympäristöoppiminen esi- ja alkuopetuksessa. Teoksessa M. Siniharju (toim.), *Esi- ja alkuopetuksen uusia tuulia.* Helsinki: Opetushallitus.

Baillie, P.E. (2010) From the one-hour field trip to a nature preschool: Partnering with environmental organizations. *Young Children*, 65(4), 76-82. Tulostettu 19.10.2011.

Cantell, H. & Koskinen, S. (2004). Ympäristökasvatuksen tavoitteita ja sisältöjä. Teoksessa H. Cantell (toim.) *Ympäristökasvatuksen käsikirja.* Jyväskylä: PS-kustannus, 60–79.

Crain. W. (2001) How Nature Helps Children Develop. *Montessori Life.*13 (3), 22–24. Tulostettu 3.2.2012.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet. (2010) Helsinki: Opetushallitus http://www.oph.fi/download/131115_Esiopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2010.pdf. Luettu 6.2.2012.

Grahn, P., Mårtensson, F., Lindblad, B., Nilsson, P., & Ekman, A. (1997) Ute på dagis. *Stad and Land* 145. http://www.friluftsframjandet.se/c/document_library/get_file?folderId=4413355&name=DLFE-61101.pdf. Tulostettu 8.2.2012.

Green Care Finland ry. (2012) http://www.gcfinland.fi. Luettu 30.1.2012.

Haahtela, T., von Hertzen, L., Mäkelä, M., & Hannuksela, M. (2008). Kansallinen allergiaohjelma 2008–2018 – aika muuttaa suuntaa. *Suomen Lääkärilehti 14(2008),* 9-21. Helsinki: Suomen Lääkäriliitto. http://www.fimnet.fi.libproxy.helsinki.fi/cgicug/brs/artikkeli.cgi?docn=000030006. Luettu 4.2.2012.

Haubenhofer, D. K., Elings, M., Hassink, J., & Hine, R. E. (2010). The Development of Green Care in Western European Countries*. Explore 6(2)*, 106–111.Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (1988). *Teemahaastattelu.* Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P., & Sajavaara, P. (2010). *Tutki ja kirjoita*.15.–16.painos. Helsinki: Tammi.

Howell, A.J., Dopko, R.L., Passmore, H-A., & Buro, K. (2011) Nature connectedness: Associations with well-being and mindfulness. *Personality and Individuality Differencies* 51, 166–171. Tulostettu 7.2.2012.

Hytönen, J. (2007). *Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä.* Helsinki: WSOY.

Jeronen, E., & Kaikkonen, M. (2001). Ympäristökasvatuksen kokonaismallin tavoitteet ja sisällöt arvioinnin kehittämisen tukena. Teoksessa E. Jeronen & M. Kaikkonen (toim.), *Ympäristötietoisuus – näkökulmia eri tieteenaloilta.* Oulu: Oulun yliopisto.

Koskinen, S. (2004). Osallisuushankkeet. Teoksessa H. Cantell (toim.) *Ympäristökasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 138–140.

Kurttio, T., & Kurki, O. (1999). *Varhaiskasvattajan ympäristöopas.* Helsinki: Työväen sivistysliitto.

Lastentarhanopettajaliitto. http://www.lastentarha.fi/portal/page?_pageid=535,475665&_dad=portal&_schema=PORTAL. Luettu 7.2.2012.

Meadan, H., & Jegatheesan. B. (2010) Classroom Pets and Young Children: Supporting Early Development. *Young Children.* 65(3), 70–77. http://sfx.nelliportaali.fi.librpoxy.helsinki.fi/sfxlcl3. Luettu 6.2.2012.

Meretniemi, M. *Luonnon lapset. Lastentarha 2/2005.* http://www.ebeneser.fi/tiedostot/arkistojen_katkoista8.pdf. Luettu 7.2.2012.

Metsämuuronen, J. 2006. *Laadullisen tutkimuksen käsikirja*. Helsinki: International Methelp.

Muukka, E. (2008) *Luomun tie päiväkotiin: luomuruokailun toteutettavuus ja ravitsemuksellinen merkitys päiväkotilapsille.* Kuopio: Kuopion yliopisto.. http://www.uku.fi/vaitokset/2008/isbn978-951–27-0957-1.pdf. Luettu 6.2.2012.

Mårtensson, F., Boldemann, C., Söderström, M., Blennow, M., Englund, J-E., & Grahn, P. (2009) Outdoor environmental assessment of attention promoting settings for preschool children. *Health and Place.*15 (4), 1149-1157. http://www.sciencedirect.com.libproxy.helsinki.fi/science/article/pii/S1353829209000677. Luettu 8.2.2012.

Nordström, H. (2004). Ympäristökasvatuksen toimintamalleja. Teoksessa H. Cantell (toim.) *Ympäristökasvatuksen käsikirja.* Jyväskylä: PS-kustannus, 116–138.

Palmer, J. (1998) *Environmental Education in the 21st century.* London: Routledge.

Palmer, J., & Neal, P. (1994). *The Handbook of Environmental Education.* London: Routledge.

Pooley, J. A., & O'Connor, M. (2000). Environmental Education and Attitudes: Emotions and Beliefs are What is Needed. *Environment and Behaviour.* 32:711, 711–723. Tulostettu 21.10.2011.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006). KvaliMOTV Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/. Luettu 16.2.2012.

Salminen, H., & Salminen, J. (1986). *Lastentarhatoiminta – osa lapsuuden historiaa.* Helsinki: Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Sharon, A.G. (2009). Montessori by Nature. *Montessori Life.* 4(2009), 34-37. Tulostettu 5.2.2012.

Sitra (2012) http://www.sitra.fi/artikkelit/2012/uudet-hyvinvointipalvelut-ammentavat-luonnosta). Luettu 31.1.2012.

Soini, K. (2009). Green Care -toiminnan vaikutus ja vaikuttavuus. https://portal.mtt.fi/portal/page/.../Hankkeen%20tavoitteet%20Soini.ppt Viitattu 2.2.2012.

Soini, K., Ilmarinen, K., Yli-Viikari, A., & Kirveennummi, A. (2011). Green Care sosiaalisena innovaationa suomalaisessa palvelujärjestelmässä. *Yhteiskuntapolitiikka 76* (3), 320–330.

Suosalo, A., Tavasti, A., van de Kreeke, K., Lehti, P. & Vannuchi, A. (2008). *Lasten Aurinkovuosi. Opas ekologiseen lastenkulttuuriin*. Turku: Kustannusosakeyhtiö Sammakko.

Syrjälä, L. (1994) Tapaustutkimus opettajan ja tutkija työvälineenä. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen, & S. Saari, *Laadullisen tutkimuksen työtapoja.* Helsinki: Kirjayhtymä.

Syrjäläinen, E. (1994) Etnografisen opetuksen tutkimus: kouluetnografia. Teoksessa L. Syrjälä, S. Ahonen, E. Syrjäläinen, & S. Saari, *Laadullisen tutkimuksen työtapoja.* Helsinki: Kirjayhtymä.

Torquati, J., Gabriel, M.M., Jones-Branch, J., & Leeper-Miller, J. (2010). Environmental Education – A Natural Way to Nurture Children's Development and Learning. *Young Children,* 65(6), 98–104. Tulostettu 6.2.2012.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2002). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.* Helsinki: Tammi.

Van Martre, S. (1990). *Earth education… a new beginning.* Warrenville: The Institute for Earth Education.

VASU (2005). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.* Helsinki: Stakes.

Vienola, V. (2004). *Monitapaustutkimus päiväkotien ympäristökasvatuksesta*. Joensuu: Joensuun yliopisto.

Vihreä Lippu (2012). http://www.vihrealippu.fi/vl/mika. Luettu 5.2.2012.

Wilson, D. R. (2011) Organic Nutrition in Pediatrics: Fad or Health Benefit. *Infant, Child & Adolescent Nutrition* 3(2), 68–69. http://can.sagepub.com/content/3/2/68. Tulostettu 5.2.2012.

Wolff, L-A. (2004). Ympäristökasvatus ja kestävä kehitys: 1960-luvulta nykypäivään. Teoksessa H. Cantell (toim.) *Ympäristökasvatuksen käsikirja.* Jyväskylä: PS-kustannus, 18–29

Yli-Viikari, A., Lilja, T., Heikkilä, K., Kirveennummi, A., Kivinen, T., Partanen U., Rantamäki-Lahtinen, L., & Soini, K. (2009). *Green Care – Terveyttä ja hyvinvointia maatilalta.* Jokioinen: MTT.

Liitteet

Liite 1 Haastattelukysymykset

HAASTATTELU 9.1.2012, PÄIVÄKOTI

- Perustiedot päiväkodista: lapsimäärä, aikuisten määrä, aikuisten koulutus, työkokemus
- Mistä idea tämän tyyppiseen päiväkotiin sai alkunsa? Milloin alkoi?
- Voitko kertoa, mitä tuli vastaan, kun oli aika siirtyä suunnitelmista toteutukseen (eli mitä kaikkea piti ottaa huomioon päiväkotia perustettaessa)?
- Edelliseen kysymykseen erityisesti liittyen: terveysviranomaisten ym. määräykset?
- Miten löysitte asiakkaita päiväkotiinne?
- Ovatko päivähoitomaksut korkeammat kuin kunnallisessa päiväkodissa?
- Onko teillä tarkoitus laajentaa toimintaa?
- Miten hyödynnätte päiväkodin arjessa lähellä olevaa maalaiselämää: luontoa ja eläimiä?
- Millainen on tavallinen päivänne?
- Millaista palautetta olette saaneet lapsilta /vanhemmilta?
- Mitä hyvää / huonoa toiminnassa on tullut vastaan?
- Miten eri sisältöalueita voi integroida luonnossa tehtäväksi?
- Vihreä lippu? Miten näkyy?
- Onko päiväkodissanne ollut erityistä tukea tarvitsevia lapsia? Jos on, millaisia kokemuksia teillä on heidän toiminnastaan?
- Oletteko kuulleet Green Care toiminnasta? Pidättekö omaa päiväkotianne Green Care toimintamalliin kuuluvana?

HAASTATTELU 1.2.2012, KERHOTOIMINTA

- Milloin sinulla oli päiväkoti ja missä?
- Kerro millainen päiväkoti oli?
- Perustiedot päiväkodista: lapsimäärä, aikuisten määrä, aikuisten koulutus, työkokemus
- Mielenkiintoista, että tämäntyyppinen päiväkoti sijaitsi kaupungissa, asettiko tämä lisähaasteita?
- Mistä lähti idea tämän tyyppiseen toimintaan?
- Millainen oli asiakaskunta? Mistä asiakkaat löytyivät?
- Millaiset olivat maksut (verrattuna kunnalliseen päiväkotiin)?
- Millainen oli tavallinen päivä?
- Mitä palautetta sait lapsilta / vanhemmilta?
- Mitä hyvää / huonoa toiminnassa tuli vastaan? Miksi toiminta päättyi?

Liite 2 Sähköpostikirjeenvaihtoa lammaspäiväkodin kanssa

Päiväys: Tue, 28 Feb 2012 10:51:54 +0000 [28.02.2012 12:51:54 EET]

Otsikko: RE: Lampaat päivähoidossa

Hei!
Tässä viimeinkin vastauksia lampaita koskien,ja en kesänä saankin meille päiväkodille vähän useamman lampaan.
Päiväkotimme on Päiväkoti Ritari, lapsia päiväkodissamme on n. 50, ryhmämme on Tiitiäiset 0-3v., Männiäiset 0-5v, ja Sähikäiset 4-6v.
Päiväkotimme sijaitsee Rovaniemen kaupungissa, Saarenkylässä, keskustaan on matkaa n.2.7 km. Päiväkotimme henkilökuntaan kuuluu 15 hlö ja keittiötyöntekijä, minä olen koulutukseltani Lähihoitaja /suuntautunut lapsi-,nuori -, perhetyö/ Lastenhoitaja siis olen.
Idea lampaiden tuloon tuli projektin kautta jossa olen päiväkotimme edustajana,projekti on nimeltään Lapin luontokasvatus -ja liikuntahanke, toivoimme tämän hankkeen myötä mahdollisuuksia lasten luontokasvatuksen toteuttamiseksi lähiympäristössä. Päiväkotiamme ympäröi vanhat niitty -ja peltoalueet, jotka oli pusikoituneet, ja umpeenkasvamassa , lisäksi päiväkotimme ympärillä on mm.metsää,lähialueella on myös muita päiväkoteja,kouluja,naapurustossa ja lähialueella asuu myös paljon lapsiperheitä.Kun pohdittiin projektin vetäjien kans mitä tämä projektiin osallistuminen tarkoittaa meidän päiväkodissamme ja miten voitaisiin projektia hyödyntää kartoitimme meidän päiväkodin ympäristöä,muita päiväkoteja,kouluja,mitä meiltä puuttuu,miten voisimme hyödyntää meidän hyviä puitteita.Nykyään lapset pääsee harmittavan vähän omien perheiden kans luontoon,maatiloille tutustumaan maatilojen eläimiin ja työhön,luonnontutkiminen on vähäisempää.Olemme siis pilotti hankkeessa mukana ja meidän päiväkoti on kutsuttuna tässä työryhmässä.Heitin sitten lähialueen hyödyntämisestä ympärivuoden ideoita,mm.laavua,luontopolkua,sitten keksin nämä eläimet ja maatilamatkailun,sanoin että olisipa edes lähempänä joku tila jossa voitaisiin vierailla,sitten nauroin että otetaan vaikka tuohon päiväkodin takana olevalle niitylelle lampaita,he kysy että haluatko,no tottakain haluan,eihän met aluksi uskottu että se on mahdollista mutta kun lähimmä katsomaan niitty selvisi että se on mitä mainioin alue lampaille,itse sitten sitouduin lasten ja projektin päällikköiden kans huolehtiin lampaista,niin että 2vko minun lomasta lampaista huolehti 4h-yhdistys,muuten kävin itse niitä hoitamassa. Muut hoitajat kävi lähinnä lasten kans katsomassa niitä,minä huolehdin vedet ym. lasten kanssa ja omalla vapaa-ajalla omien lasten kanssa. Tämän kaiken mahdollisti myös Maisemahoidosta työtä Lappiin hanke , tämä hanke on , perinnemaisema -alueita on avattu ja hoidettu laiduntamalla , ja sen myötä syntyikin ajatus kaikkia osapuolia ilahduttavasta yhteistyöstä. Rovaniemen kaupunki ja Rovaniemen Lakkapää rautakauppa mahdollistivat suunnitelman vastaamalla kokonaisuudessaan aitauskuluista, Lapin luontopalvelut toteuttivat aidan rakentamisen.
Lapin luntokasvatus-ja tiedotushanke haluaa nostaa paremmin esiin luontoa hyvinvoinnin lähteenä ja loistavana oppimisympäristönä , jossa kaikki aisitit ovat käytössä.
Lampaat tulivat heti kesäkuun alussa ja net haettiin pois elokuussa kun palaltiin jo takasin päin,niin kauan kun säät salli.
Rovaniemen kaupungilta tarvittiin lupa käyttää maa-aluetta ne hommattiin hankkeen puolelta.Muita lupia emme tarvinneet,naapurustolta kysyttiin mielipidettä,vain yksi ilmaisi huolensa siitä miten hänen metsäkoirat reagoivat lampaisiin?,haukkuvatko lampaita?,miten vaikuttaa naapurirauhaan?, kaikki huolet osottautui turhaksi,lampailla on todella paljon syötävää ja iso iso alue jossa laiduntaa.
Lapset seurasivat lampaiden tekemisiä niin pihalta kun pienryhmissä ajan sisäpuolellakin,lapsille neuvottiin miten käyttäydytään ja toimitaan lampaiden kanssa,rauhallisesti. Lampailla oli kuitenkin oma rauha myös koska piha-aidan ja lammasaidan puolella on tarkoituksella väliä, lampaat pääsi aina halutessaan omaan rauhaan. Kävimme lasten kans viemässä lampaille vettä,puhdistettiin likaantuneet juomakaukalot,vietiin kuivaa leipää kohtuudella,lampaita oli lupa ruokkia vain aikuisen kanssa, muille kävijöille laitettiin kehotus olla ruokkimatta lampaita jotteivat ala määkimällä pitämään meteliä,oppisivat vaatimaan aina kun vierailijoita käy katsomassa. Meillä olikin runsaasti vierailijoita niin viikolla kun viikonloppuisin, lapset kävivät katsomassa

myös omalla ajalla niitä. Lampaat olivat kyllä päivittäinen aihe meillä ja kiinnosti kovasti,myös lapset piirsi lammas aiheesta,he olivat tosi kiinnostuneita niistä ja niiden hoidosta,on paljon perheitä joilla ei ole mahdollista pitää lemmikkieläimiä.Vanhemmat suhtautui uteliaan huvittuneesti alussa, loppujen lopuksi he olivat tosi kiinnostuneita ja jotku harkitsi itselleenkin kotiin lampaita. Suuri median kiinnostus oli oma kohokohtansa lapsille,sainkin paljon yhteydenottoja eri tahoilta vielä jälkikäteenkin ja paljon paljon kiitosta. Uusia perheitä jotka olivat kuulleet,käyneet katsomassa lampaita ovat erikseenkin laittaneet johtajalle viestiä että kiva kun teillä on niitä lampaitakin,tuleehan myös ensikesänäkin.
Se myös kiinnitti huomiomme että jopa vilkkanmatkin tai arimmatkin lapset olivat tosi hyvin ja rohkeasti lampaiden kanssa. Ensi kesänä toiveissa rohkeampia lampaita,nämä oli arkoja mutta vähitellen meistä osaan tottuun.minua lampaat ja minun lapsia rohkeni lähentyä ja söivät kädestäkin,ensikesäksi ollaan erikseen toivottu kesympiä lampaita. Henkilökunnan suhtautuminen oli epäluuloisesta kiinnostuneesseen ja huvittuneeseen. Henkilökunta kuitenkin ilmoitti etteivät hoida omalla -ajalla ja päävastuu on minun,suhtautuminen kuitenkin pehmeni ajan kanssa.Vaatiihan tämä lammas projekti minulta tosi paljon,en ole työtunteja laskenu kuinka paljon olen tähän omaa aikaa käyttäny mutta paljon ,tähän täytyy olla sitoutunu , mutta on myös ilo saada monipuolisuutta omaan työhön,tämä on tuonu niin paljon ja antanu sisältöä,pääasiassa minä ja N.R.projektista me huolehdimmekin niistä ,Nooran lapset ovat päiväkodissamme hoidossa.
Viikonloppuisin pääosin ja loma-aikoina huolehdin minä ja N.R, 4H - yhdistys sen n. 2vkoa.
Jatkossakin on tarkoitus toteuttaa vastaavaa ,me retkeilemme lähialueella paljon,viikottain, ja minä jatkan edelleen tässä luontokasvatus hankkeessa päiväkotimme yhdyshenkilönä,lisäksi minut on valittu kaupunkimme luontokasvatus työryhmään.eli tulee vahavasti olemaan mukana toiminnassamme,lokakuussa sain olla 3 päivää Pyhällä erittäin antoissassa koulutuksessa. Yksi käytännön asia jonka olen kans saanu projektin myötä on luontokasvatus kansiot, tutkimusvälineistöä olen myös saamassa päiväkoteihin,niitä on jo kasattu,tällaisia siis tein kans aloitteena.Olen saanu myös paljon paljon tietoa mitä voin hyödyntää työssäni luontokasvatuksessaa ja jakaa myös muille.
Olisin tosi kiinnostunut lukemaan tämän sinun työn tuloksista, tai vaikka saamaan myös itselle kopion ,koska olen arkistoinu kaiken tähän liittyvät, niin mm Tesso lehti teki haastattelun kans ja S- Etulehti teki ens kesän numeroon, kuvaajalla oli vain tarkka visio minkälaisia kuvia olisi halunnut ja kaikki ei ihan niin tarkkaan eläinten ja lasten kans onnistunut :D ,minuun voi olla lisäkysymyksiä varten yhteydessä. toivottavasti saat tästä jotain irti vaikka kiirreellä kirjotinkin.

Terveisin: Kirsi Huttunen

--Edelleenlähetetty viestiliite--
Date: Mon, 23 Jan 2012 11:11:22 +0200
From: Subject: RE: Lampaat päivähoidossa
Hei Kirsi!

Kiitos tästä viestistäsi, jonka sain ennen joulua. Olisiko sinulla aikaa lähiviikkojen aikana lähettää vähän tarkempaa tietoa tästä teidän lammasprojektistanne. Olisin todella kiitollinen kaikesta tiedosta. Kaikki kommenttisi ovat arvoikkaita, mutta tässä joitakin mieleeni tulleita kysymyksiä:

- perustiedot päiväkodistanne (lapsimäärä ja ryhmät, sijainti: keskellä kaupunkia?, aikusten määrä, oma koulutuksesi)
- mistä lähti idea lampaiden ottamiseen?
- kuinka kauan lampaat olivat päiväkodin pihalla?
- mitä lupia vaadittiin siihen, että lampaat saivat tulla?
- miten lampaat olivat osa päiväkodin toimintaanne?
- mitä lapset tekivät lampaisiin liittyen?
- millaisia havaintoja teitte lapsiin ja lampaisiin liittyen?
- oliko koko henkilökunta myötämielinen tähän projektiin?
- miten vanhemmat suhtautuivat tähän projektiin?
- käytännönläheinen kysymys: kuka lampaita vahti viikonloppuisin ja

kesäloman aikana?
- onko teillä jatkossa ajatuksia toteuttaa vastaavaa luontoläheistä toimintaa päiväkodin yhteydessä? Onko päiväkotinne jollakin tapaa luontopainotteinen?

Oi, oi, tässä onkin jo aika pitkä lista kysymyksiä, mutta kuten sanoin, olen todella kiitollinen ja iloinen kaikesta saamastani tiedosta.

Mukavia talvipäiviä sinne teille!

yst.terv. Erja

> Hei! Tottakai haluan auttaa sinua tässä opinnäytetyössä ja kertoa
> lisää miten tämä eteni. Tämmönen idea tuli mulle mieleen ja
> ehdotin...kerron tarkemmin ajan kans,yritän keritä jo jotain vastaan
> tänään tai viikonlopun aikana.Lampaat oli päivähoidon puolelta minun
> hoidettavana /päävastuuna,lasten ja muiden aikuisten avustaessa.Olen
> muuten ollu lapin luontokasvatus hankeen myötä tosi
> mielenkiintosessa koulutuksessakin lokakuussa Pyhällä ja siellä kans
> käsiteltiin tällaisia aiheita.
> Terveisin Kirsi Huttunen/ päiväkoti Ritari
>
>
>> Date: Fri, 9 Dec 2011 10:48:58 +0200
>> Subject: Lampaat päivähoidossa
>>
>> Hei!
>>
>> Opiskelen Helsingin yliopistossa lastentarhanopettajaksi ja olen
>> tekemässä opinnäytetyötäni aiheesta "Green Care toimintamallin
>> mahdollisuudet varhaiskasvatuksessa".
>>
>> Löysin netistä uutisen, että teidän päiväkodissanne oli ollut viime
>> kesänä lampaita pihalla. Sain yhteystietonne Lapin ympäristökeskuksesta.
>>
>> Olisin todella kiinnostunut kuulemaan kokemuksianne siitä, miten
>> lampaiden hoito sujui päiväkodin arjessa. Kuinka paljon lapset saivat
>> osallistua lampaiden hoitoon? Vai saiko niitä mennä silittelemään
>> milloin tahansa? Millaisia kokemuksia teillä työntekijöillä oli
>> (teettikö lisätöitä yms?), millaisia kokemuksia lapsilla oli, entä
>> heidän vanhemmillaan. Kaikki ajatuksenne olisivat kullanarvoisia!
>>
>> Tiedän, että tämä aika on vuoden kiireisintä aikaa, mutta toivon
>> kovasti, että ehditte jossakin vaiheessa vastaamaan. Jatkan
>> materiaalin keräämistä tammikuun puoleen väliin asti eli jos vaikkapa
>> tammikuussa ehtisitte vastata. Olen löytänyt hyvin vähän käytännön
>> esimerkkejä eläinten hyödyntämisessä päiväkodeissa, siksi ajatuksenne
>> olisivat todella arvokkaita.
>>
>> Vielä haluan tarkentaa, että jos saa teiltä vastauksia, saanko käyttää
>> niitä opinnäytetyössäni?
>>
>> Ihanaa joulun odotusta!
>>
>> yst.terv. Erja Nylund-Kahva

Liite 3 Litterointinäyte

Haastattelija: Niin teillä on kasvimaa tossa?

H1: Joo, siinä on kasvihuone, lapset voi kastella ja sieltä hakee et kesällä kun siellä kasvaa ja meil on ruoka-aika niin tehdään yhdessä salaatti siitä mitä sieltä sitten saa. Kasvatetaan salaatit sitten taas uudelleen.

H2: Samaten se, että mitä lapsille tulee mieleen, ne kyselee ja meidän pitää vastata parhaimman mukaan ja sanotaan se, mitä me tiedetään ja lapsille se on niin luonnollista. Yks meidän pojista päätti jopa aikuisena ammattinsa siinä, kun seurattiin noita lehmäjuttuja. Siinä käy aina vasikoita hakemassa toi Saarioisten auto, sonnivasikat viedään pois kun tää on maitotila niin niille ei ole täällä sijaa..

Haastattelija: Sijaa majatalossa (naurua)…

H2: niin yks poika sitten katsoi sen karja-auton kuljettajan työtä tosi tarkkaan ja sit yhtäkkiä sanoi: Nyt mä tiedän sen, tuota mä haluan tehdä kun mä olen iso. Se teki niin vaikutuksen.

H1: Sitten kun lehmät on laitumella kesällä me voidaan nähdä se tilanne, kun ne lähtee laitumelle. Riippuu vuoden ajasta miten menee et joskus ole nähty se, miten saareen viedään lautalla, ollaan siellä eväsretkellä vieressä.

H2: Viimeks oli siellä saaressa pyhäkoulu, käytiin hakemassa meidän seurakunnan lapsityöntekijä tänne, ne pitää meille pyhäkoulua, se oli tietysti sovittu etukäteen , mut se että mentiin saareen , se oli ihan yllätys. Ja sit siellä olikin hiehot oli löytänyt pääsytien siihen mökkitontille, ne oli rikkonu aidan, ne hiehot tuli mukaan sinne pyhäkouluun… (naurua)

H1: Se sano se seurakunnan työntekijä, että tää on työhyvinvointia parhaimmillaan.

Haastattelija: No niin, aivan.

H1: Tällasia elämyksiä ei varmaan unohda. Luulen, että lapsille jää tästä sellainen muistijälki sisälle, että mistä saa voimavaraa. Musta tätä jaksaa tehdä että.. pitää katsoa, mitä puolen vuoden aikana tapahtuu, että se on, se on kaikkein raskain asia ja vaikein asia ollut tää..

H2: Se vie aikaa ja energiaa tää tilanne.

H1: Et oikeestaa muuta semmosta ei tuu ees mieleen mikä täs on ollu kaikista ikävintä ja haastavinta ja vieny aikaa.

H2: Niin ja tietysti se markkinointi, se vie tältä perustehtävältä aikaa

H1: Mm, se on mukavaa työtä, mutta se vie aikaa. Et meidän työpäiväthän ei oo kaheksantuntisia eikä edes kymmentuntisia, ne on ihan jotain muuta.

Haastattelija: Joo, se on vähän niinkun elämäntapa.

H1: Se on elämäntapa. Tähän ei voi lähtee silleen, et jos haluaa pitää tiukasti kiinni työajasta ja loma-ajasta ja saada vielä rahaakin lomalta, että tässä on ihan eri arvot sitten.

H2: Sitä me ollaan mietitty, että kuinka suuren ryhmän kanssa tää vielä täällä onnistuis, niin meillä näissä tiloissa 12 lasta on hiukan liikaa, että 10 ois semmonen.